

ПЛОВДИВСКИ УНИВЕРСИТЕТ

ИЗДАНИЕ ЗА ОБРАЗОВАНИЕ, НАУКА И КУЛТУРА

Брой 7 (510) година XXXIX

9 юли 2021 година

В юбилейната година имаме рекорден брой кандидат-студенти

През 2021 година пловдивската алма матер приема своя 61-ви випуск при рекорден интерес от страна на кандидат-студентите за последните години. Документи са подали 6948 души (за сравнение: през 2018 година са били 5198, през 2019 година – 5631, през 2020 година – 6148), които се конкурират за 3767 места, разпределени, както следва: 2586 – редовно обучение, държавна поръчка; 352 – задочно обучение, държавна поръчка; 399 – редовно обучение, платено; 430 – задочно обучение, платено.

Ето и някои характеристики от колективния профил на настоящия випуск. Най-младият кандидат-студент е на 18 години и предпочитанията му са специалностите от Факултета по икономически и социални науки, най-възрастният е на 59 години и е избрал специалността „Право“. Най-голям брой изпити, на които се явява един кандидат, са 3 – английски език, математика, информатика. Най-много желаниа, посочени от един кандидат-студент, са 46, като първите желани позиции са за „Психология“ (държавна поръчка и платено обучение).

Малко повече от половината от всички кандидати – 54,7%, са се възползвали от правото да участват в кампанията с оценките си от държавните зрелостни изпити. Като съотношение това е

сходно с миналата година, а броят на кандидатствалите с оценки от матурите е 3801 души. Предстоят изпитите за специалността „Актьорство за драматичен театър“, които ще се проведат в три кръга – на 15, 16 и 17 септември.

На стр. 2 ➔

Стр. 5 Президентът Румен Радев високо оцени
Центъра по технологии на ПУ

В Броя ще прогледете още:

- Семинар, посветен на 200-годишнината от рождението на Георги С. Раковски
- За пети път отвори врати Балканското училище по религии и обществен живот

- Тържествената промоция на абсолвентите от 24-тия випуск на ЮФ
- Елинистите от Пловдивския университет препрочитат Иван Вазов и на гръцки

В юбилейната година имаме рекорден брой кандидат-студенти

➔ От стр. 1

Най-много кандидат-студенти са се явили на изпита по говорни и комуникативни способности – 2035, следват: комплексен изпит по физическо възпитание – 400, английски език – 208, информатика – 169, изобразително изкуство – 168, математика – 152, биология – 105, история на България – 50, география на България – 48, химия – 45.

В първата десетка на специалностите, които кандидат-студентите са посочили най-много пъти, независимо по кое желание, всички са държавна поръчка. Ето тяхната последователност: „Маркетинг“ – 1311, „Бизнес мениджмънт“ – 1177, „Психология“ – 1070, „Право“ – 1042, „Национална сигурност“ – 1022, „Икономика и бизнес“ – 1021, „Предучилищна и начална училищна педагогика“ – 891 (всички посочени специалности дотук са редовно обучение), 891 кандидати са посочили и задочната форма на обучение в спец. „Предучилищна и начална училищна педагогика“, следват „Психология“ (задочно) – 839, „Софтуерни технологии и дизайн“ (редовно) – 831.

Специалност, посочена от най-голям брой кандидат-студенти като първо желание: „Право“ (Р) – 541, „Предучилищна и начална училищна педагогика“ (З) – 534, „Софтуерно инженерство“ (Р) – 373, „Предучилищна и начална училищна педагогика“ (Р) – 337, „Психология“ (Р) – 285, „Софтуерни технологии и дизайн“ (Р) – 252, „Психология“ (З) – 228, „Национална сигурност“ (Р) – 219, „Национална сигурност“ (З) – 183, „Физическо възпитание“ (З) – 182,

„Английска филология“ (Р) – 180.

Три специалности са с най-голяма конкуренция за едно място. По този критерий начело е „Психология“ – задочно обучение, държавна поръчка. За 1 място в нея се конкурират 15 души. По 11 кандидати си съперничат за една позиция в специалностите „Предучилищна и начална училищна педагогика“ – задочно обучение, държавна поръчка, и „Национална сигурност“ – редовно обучение, държавна поръчка.

В първата петица на платеното обучение кандидатите са избрали задочната форма: „Право“ – 149, „Бизнес мениджмънт“ – 80, „Предучилищна и начална училищна педагогика“ – 77, „Маркетинг“ – 57, „Икономика и бизнес“ – 53.

Ето и някои интересни данни след излизането на първото класиране. В специалността „Психология“, задочно обучение, държавна поръчка, е постигнат най-висок минимален бал – 35,30. Максималният възможен за кандидатстването в Пловдивския университет е 36,00. 48 са пълните шестци, а 124 е общият брой на оценките в диапазона от 5,50 до 5,90 в изпитната сесия от кандидат-студентската кампания тази година. Отличните резултати са постигнати по математика, информатика, английски език, немски език, химия, теология, тест събеседване по физика, музика.

Оценка „слаб“ са получили 90 кандидат-студенти. За сравнение – миналата година двойките са били 184.

Третият лекториум по академично правно писане

Докт. Йордан ПАНГЕВ

В началото на юни 2021 г. се проведе третата онлайн среща на Лекториума по академично правно писане. Проявата е организирана от Юридическия факултет на Пловдивския университет (ЮФ). Нейната цел е да подпомогне уменията на докторантите и студентите от ЮФ при писането на научни текстове. Също като предходните срещи на лекториума, и тази премина при голям интерес. Освен докторанти и студенти от различни висши училища на онлайн срещата присъстваха и практикуващи юристи.

Срещата започна с встъпителни думи на доц. д-р Ангел Шопов, който представи лектора – доц. д-р Ярослава Генова, която е водещ изследовател и преподавател по трудово и осигурително право в ЮФ, с интереси още в областите на международното и европейското трудово и социално право, както и в сравнителното право.

Темата на срещата беше фокусирана в общата методологична рамка на научното изследване. Цялото изложение беше изпълнено с множество интересни примери от опита на доц. Генова като изследовател и като научен ръководител, което помогна за лесното разбиране на поставените проблеми. Доц. Генова разказа за своите първи стъпки при писането на научни текстове и сподели безценните съвети и насоките на едни от най-известните български правни изследователи.

След това лекторът премина към разглеждане на общата методологична рамка на правното изследване, която беше разделена на седем етапа. На първо място, доц. Генова постави въпроса по определяне на темата на изследването. Второ, при писането на дисертационен труд следва да се определи полето на изследване и да се установят неговите граници. Границите са необходими, за да се избегне прекаленото разпростиране на темата, което от своя страна би разрушило методологичната конструкция на научния труд.

Третият пункт от методологичната рамка е формулирането на проблематиката. Доц. Генова обърна внимание, че това е един от

най-важните етапи при писането на научен труд, и посочи, че тук е необходимо да се изгради концептуалната рамка на изследването, като разясни какво включва понятието за концептуална рамка.

На четвърто място, лекторът посочи, че следва да се избере аналитичен модел. Тя предупреди, че са налице рискове, когато докторантът сам изработва аналитичния модел. Този модел се състои от етапите и конструкциите, които следва да бъдат преминати за проверка на хипотезите, заложи в дисертационния труд. Често изборът на аналитичен модел се извършва интуитивно от докторанта въз основа на диалога му с научния ръководител.

Петият етап, който беше разгледан, е прилагането на съответни изследователски методи. Избраният аналитичен модел се реализира именно чрез тях. Изследователските методи при правните проучвания се състоят основно в анализа (тълкуването) на правните норми. Налични са и други методи за изследване, които не са изцяло правни и могат да се заимстват от социалните науки.

Шестият етап, разяснен от доц. Генова, е потвърждаването или отхвърлянето на формулираните в началото на научния труд хипотези. След започване на осъществяването на

избрания аналитичен модел и прилагането на съответните изследователски методи е необходимо накрая да се достигне до извод/-и, които потвърждават или отхвърлят хипотезите, очертани по зададената тема.

Седмият, финален етап в методологическата рамка, е заключението от проведеното проучване. Доц. Генова подчерта, че изводите, които се правят в заключението, не трябва да преповтарят и резюмират казаното в цялата дисертация, а да се посочат конкретните резултати, до които е достигнал докторантът.

Последва кратко разискване по въпроси, поставени от участниците в лекториума. Инициативата на ЮФ за провеждането на подобен вид срещи ще продължи и през следващата учебна година.

Гражданско образование

ПРИНЦИПЪТ ЗА РАЗДЕЛЕНИЕТО НА ВЛАСТИТЕ

Разделението на властите е принцип на съвременните държави, според който законодателните, изпълнителните и съдебните функции се осъществяват чрез различни и независими органи.

Разделението на властите позволява на титулярите на отделните власти да се ограничават и модерират взаимно, създавайки динамика в отношенията между тях, така че да има контрол и баланс и никой да не може да надделее над останалите.

Принципът за разделението на властите цели да предотвратява злоупотребите с власт, тъй като публичната власт, макар и единна, се разпределя балансирано на три основни функции, които се осъществяват в синхрон помежду си.

В историята на политическата мисъл принципът за разделението на властите се свързва преди всичко с името на френския писател, юрист, философ и виден представител на Просвещението Шарл дьо Монтескьо, живял през XVIII в. В своето известно произведение „За духа на законите“ той пише: „В добре уредената държава има три вида власти: законодателна власт, изпълнителна власт и съдебна власт“.

Смисълът, който влага Монтескьо в понятието „власти“, е, че то включва в себе си упражняването на основни функции по осъществяване на държавната власт, от една страна, и органите, които са натоварени с реализирането на тези функции, от друга страна. Тоест разделените власти в учението на Монтескьо представляват комбинация от функция и орган(и), които осъществяват тази функция. Основно положение тук е, че всяка от трите власти е поверена на отделен носител (титуляр).

Според Монтескьо необходима е такава обществена уредба, при която „едната власт да възпира другата“. Именно това взаимно възпиране между разделените власти е насочено към предотвратяване на възможността за злоупотреба с властта.

В класическата схема на тройното разделение на властите законодателната власт е тази, която създава законите, изпълнителната власт е насочена към привеждане на законите в действие, а съдебната се свързва с правораздаването при разрешаването на спорове.

Известен е основният принцип, залегнал в чл. 16 на Френската декларация за правата на човека и гражданина от 26 август 1789 г., според който „всяко общество, в което не е осигурено гарантирането на правата и не е установено разделение на властите, няма конституция“.

Разделението на властите е основен организационен принцип на модерната държава. Конституционната демокрация предполага наличие на разделение на властите между няколко независими един от друг титуляри, от които се очаква да си сътрудничат в съответствие с предварително установени процедури във формирането на волята на държавата.

Рубриката води доц. д-р Христо Паунов – омбудсман на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“.

В Конституцията на Република България (КРБ) в чл. 8 се провъзгласява, че „държавната власт се разделя на законодателна, изпълнителна и съдебна“. В тази „триъгълна конфигурация“ на публичната власт в България Народното събрание е органът на законодателната власт, правителството е титуляр на изпълнителната власт, а съдебната власт се състои от съдилища, прокуратура и следствени органи. А от държавния глава – президента на републиката, се очаква да осъществява функциите на балансир, на неутрална власт, която чрез своята намеса осигурява нормалното функциониране на конституционната система. Президентът има възможност да се намесва и в трите разделени власти, но така, че да поддържа конституционното равновесие.

Народното събрание е единственият законодателен орган в държавата. То може да създава, изменя, допълва и отменя закони. Българският парламент се състои от 240 народни представители, които се избират от народа за срок от 4 години. Освен че „осъществява законодателната власт“ съгласно чл. 62, ал. 1 от КРБ, Народното събрание упражнява и парламентарен контрол върху правителството – и това е така, защото съгласно с основния ни закон формата на държавно управление на страната е „република с парламентарно управление“.

Министерският съвет ръководи и осъществява вътрешната и външната политика на страната. Той извършва тази дейност в съответствие с конституцията и законите на страната. Министерският съвет също така осигурява обществения ред и националната сигурност и осъществява общо ръководство на държавната администрация и на въоръжените сили. Като титуляр на изпълнителната власт, правителството се състои от министър-председател, заместник министър-председатели и министри. Те се избират от Народното събрание, което определя какви ще са структурата и съставът на кабинета. Министерският съвет като колективен орган (както и неговите членове) обаче не е единственият орган на изпълнителната власт – такива също така са: областните управители; кметовете на общини, на райони и на кметства и кметските наместници; председателите на държавните агенции; държавните комисии; изпълнителните директори на изпълнителните агенции; ръководителите на държавни институции, създадени със закон или с постановление на Министерския съвет, които имат функции във връзка с осъществяването на изпълнителната власт.

Съдебната власт защитава правата и законните интереси на гражданите, юридическите лица и държавата. Тя е обявена по конституционен ред за „независима власт“. При осъществяване на своите функции съдиите, прокурорите и следствените органи се подчиняват само на закона. КРБ прогласява, че „правосъдието се осъществява в името на народа“. Организацията и дейността на съдилищата, на прокурорските и следствените органи, статутът на съдиите, прокурорите и следователите, условията и редът за тяхното назначаване и освобождаване от длъжност, както и за осъществяване на тяхната отговорност се уреждат в Закона за съдебната власт.

Въвеждането на принципа за разделение на властите в конституционната система на България структурира публичното пространство и рационализира политическия процес.

Базата на ПУ в Загражден очаква студенти и преподаватели

На 25.05.2021 г. беше изработен надписът на храма „Свети Георги“ край базата на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ в с. Загражден. Автори на надписа над вратата на храма са доц. д-р Адриана Любенова, преподавател по Християнска изкуство към катедра „Теология“ на Философско-историческия факултет, и художничката Галина Тодорова, уредник на параклиса в двора на Новата сграда на университета.

Главен организатор на всички дейности по изграждането и облагородяването на храм „Свети Георги“ е уредникът на университетската база в с. Загражден и бивш кмет на селото –

Стоян Марчев. Той е роден и израснал тук и е свидетел на историята на родопското село, известно с природните си забележителности и екопътеките, селския събор, автентичните къщи и хляба, изпечен по стара българска рецепта в каменна пещ.

Базата на университета е удобна за провеждането на практики и обучения на студенти и преподаватели от различни специалности главно през летния сезон или за посещение по време на екскурзии.

Контакти с университетската база в с. Загражден:
тел. 088 914 99 94 – Стоян Марчев, ел. поща: marchevi_z@abv.bg.

За необходимостта от създаването на Офис за технологичен трансфер в Университета

Предизвикателствата пред модернизирането на висшето образование в страната през новия програмен период на Европейския съюз (2021 – 2027 г.) са свързани с приемането на конкретни структурни стъпки за модернизиране и адаптиране на академичната среда. Една от тези стъпки е създаването на Офиси за технологичен трансфер (ТТО) в българските университети и активирането на нови и специфични функционалности на тези структурни звена. Дейностите на ТТО структурите засягат основно изграждането на вътрешноинституционални алгоритми, процедури и практики за пазарно проучване и валоризация на крайни продукти и технологични решения, продуцирани от наличния и привлечения университетски човешки капитал.

Множество са европейските документи и препоръки, които указват посоката за реализирането на ТТО структури, особено след като се установи, че ковид кризата ускори нуждата от намирането на научно базирани и приложни решения с пазарен смисъл и обществено значение. Този тип структури се очаква да станат и част от националния образователен истаблшмънт от европейски тип и да изграждат и промотират нови взаимодействия и партньорства в национален и международен план.

В тази посока и с оглед на успешното и конкурентно включване на ПУ „Паисий Хилендарски“ по различните програми за модернизация на образователната и научната инфраструктура в новия програмен период на ЕС е и организирането на собствено за университета структурно експертно звено – Офис за технологичен трансфер (ТТО).

В този смисъл се трансформира съществуващата в годините проектна нишка в ТТО-структура, функционираща на основите на университетското предприемачество, която ще цели системното внедряване и развиване на съвременни мениджърски практики и

Technology Transfer Office

University of Plovdiv Paisii Hilendarski

Invention, Protection, Innovation

<https://tto.uni-plovdiv.bg/>

популяризация на университетската политика да се направи конструктивен опит да се поставят научните изследвания на пазарен лад. Нещо повече, чрез ТТО структурата се полага и градежният камък за нейната надстройка и издигане до европейски и международни нива на мрежова комуникация и трансфер на знания, модели и добри практики за повишаване на университетската конкурентоспособност в условията на все по-високите критерии за създаване на образователна и научна продукция с реална пазарна стойност и конвертируемост.

На практика чрез ТТО се поставя предприемачески вектор на научната продукция, която чрез технологичен трансфер се изтегля към определени пазарни сегменти и създава условия за адекватна пазарна възвръщаемост на вложения човешки капитал и институционална капитализация на университетския ТТО бранд.

На последно място по изброяване, но не по значение е и смисълът на ТТО структурата да бъде и носител на специфична управленска култура за реална оценка и пазарна съпоставка на обема и качеството на добавяната стойност от научните екипи на университета и да утвърждава доброто име на ПУ „Паисий Хилендарски“ сред обществото и деловите среди.

Екипът на ТТО

Докторанти и студенти от Химическия факултет участваха в национална научна конференция

Дяна ДИМИТРОВА

Спец. „Химия с маркетинг“, 3. курс

За 19-и пореден път студенти и докторанти от Химическия факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ се изправиха пред предизвикателствата в химията, вземайки участие в XIX Национална конференция по химия за студенти и докторанти, организирана от Факултета по химия и фармация на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ и Хумболтовия съюз в България.

Престижният научен форум се проведе в периода от 2 до 4 юни 2021 г. Многобройните участници бяха от различни висши учебни заведения и институти: СУ „Св. Климент Охридски“, Химикотехнологичен и металургичен университет, Медицински университет – София, Медицински университет – Варна, Университет по хранителни технологии – Пловдив, Българска академия на науките и Университетска многопрофилна болница за активно лечение „Света Марина“ – Варна.

По традиция участие в конференцията взеха двама докторанти и трима студенти от Химическия факултет на Пловдивския университет.

Докторант Лидия Кайнарова изнесе доклад в секция „Аналитична химия“ на тема „Изследване приноса на шума на сигнала към неопределеността на размерите на единични наночастици, измервани чрез sPICP-MS“.

Представителките на Химическия факултет

В секция „Физикохимия“ докторант Мария Пимпилова представи проучването си на тема „Разработване на нов $\text{Co}_3\text{O}_4\text{-g-C}_3\text{N}_4$ – NAFION™ композитен катализатор за електрохимична редукция на пероксидни съединения във водна среда“.

Студентките третокурснички – Дяна Димитрова от специалността „Химия с маркетинг“, Ивет Иванова и Теодора Тодорова от специалността „Медицинска химия“, също се включиха в конференцията с доклади. Те представиха свои изследвания, проведени в рамките на реализиран младежки проект: „КП06-M29/1 Приложение на зелени методи за синтез на нови изохинолинови съединения, съдържащи в структурата си арилпропионов фрагмент“, финансиран от фонд „Научни изследвания“, с ръководител гл. ас. д-р Станимир Манолов.

Ивет Иванова оповести резултатите от проучванията си, свързани с получаването на серия нови съединения, производни на нестероидното противовъзпалително лекарство напроксен.

Дяна Димитрова съобщи за получаването на серия флурбипрофенови съединения, наподобяващи по структура лекарства, приложими вече в практиката при третирането на SARS-CoV-2.

Теодора Тодорова докладва за получаването на серия нови

На стр. 5 ➔

Президентът Румен Радев високо оцени Центъра по технологии на Пловдивския университет

„Симбиозата между ръководството на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, преподавателите, студентите и младите учени – това е печелившата формула, в която виждам голям залог за бъдещето. Идеята не е да правим само наука“ – заяви президентът на Република България Румен Радев по време на визитата си в Центъра по технологии на висшето училище в Пловдив днес.

По думите му трябва да излезем от парадигмата, че университетите са само средище на чиста наука, място, където просто се усвояват знания и се провеждат практики и изследвания. Нужно е висшите училища да имат своите офиси, центрове за практико-приложни изследвания, в които талантът на учените и усилията им да намират практическа реализация. „Тук по един прекрасен начин се съчетават теорията с практиката, с научните изследвания“ – заяви държавният глава, след като определи Центъра по технологии на ПУ като огромен успех за родната наука.

Президентът разгледа лабораториите

Държавният глава разгледа научните лаборатории за провеждане на специфични изследвания с потенциал за индустриално приложение в областта на молекулярните биотехнологии, биоматериалите и биосензорите. „Модерно е да се издигат политически лозунги за чист въздух, вода, храна. Смятам, че биотехнологиите са бъдещето, а пред вас има огромна перспектива в тази насока – да разработвате технологии за качеството на храната, фармация с грижа за човека, пълноценност на живота“ – каза президентът при срещата си с младите учени и с ръководството на центъра.

Той подчерта, че държавата трябва да даде още по-голяма финансова подкрепа на университетите за защита на интелектуалната собственост, което в момента не се прави. Необходима е и актуализация на нормативната база, за да се изградят структури в университетите като Центъра по технологии в ПУ, които да се самоиздържат, а защо не – и да дават принос с готовите продукти в икономиката, каза Румен Радев.

Докторанти и студенти...

➔ От стр. 4

производни на алкалоида Cherylline, съдържащи в структурата си ибупрофенов и кетопрофенов фрагмент.

За получаването на профеновите производни и трите студенти са използвали модерните „зелени“ методи за синтез (без отделяне на отпадни продукти). Важно е да бъде пояснено, че след получаването на целевите съединения и изолирането им на практика не се получават никакви отпадни продукти, което пък е в унисон със „зелената“ химия.

Предстои на получените обещаващи съединения да бъдат направени последващи *in vitro* биологични изпитания под ръководството на гл. ас. д-р Димитър Божилов и резултатите да бъдат представени на следващи научни форуми.

Президентът Румен Радев с представители на академичното ръководство на Пловдивския университет и на Центъра по технологии

Президентът призна, че е лично съпричастен към Центъра по технологии на Пловдивския университет. „Преди години на лекция и среща със студенти видях изследователската база и попитах – има ли амбиции и капацитет за нещо повече? Тогава имах предвид, че ако се направи продаваем проект за научноизследователски център, той може да получи финансиране отвън“ – обясни Румен Радев.

Част от младите учени, които участваха в срещата

„Идеята за Центъра по технологии е отпреди 10 години. Той е факт благодарение на няколко инфраструктурни проекта и вложени общо 10 млн. лева само в техника и оборудване. Концепцията е да създадем интегриран екип за решаване на крайни проблеми на световната наука и на обществото в България“ – обясни проф. Илия Илиев от Биологическия факултет на ПУ. В Центъра по технологии са фокусирани усилията на учени с международен опит от още два факултета – Физико-технологичния и Химическия, като в колективите участват млади учени и докторанти. „Изградено е и ново звено – Офис за технологичен трансфер – без него не можем да реализираме нашите продукти и технологии на пазара“ – каза проф. Илия Илиев.

„Това е пътят, ако искаме България да бъде страна, която не само да консумира технологии, а да бъде на световната карта с разработване на технологии и нови продукти“ – каза президентът. Според него – каквото и сближаване да търсим с по-развитите европейски държави под формата на инвестиции, докато нямаме сходство в научната и образователната инфраструктура, не можем да постигнем сходство в икономическата и в социалната сфера. „Не може да имаме трансформация на икономиката, ако нямаме трансформация на образователната система и висшето образование“ – смята Радев.

ТЕМА
С ПРОДЪЛЖЕНИЕ

Езиковите нагласи

Резултати от проучване на обществените нагласи и език като фактор при кодификацията на нормите му,

Доц. д-р Теофана ГАЙДАРОВА

От теорията на книжовните езици е известно, че за правописна реформа са необходими няколко предварителни условия. На първо място това са осъзнатата обществена необходимост и положителната обществена нагласа. Необходим е и кодификатор, който да отрази и изпълни общественото мнение, и законодател, за да узакони акта на кодификацията. Последната правописна реформа у нас е от 1945 г. Междувременно Институтът за български език при БАН като разработващата кодифициращите документи институция е регистрирал някои от настъпилите трайни промени в издадените през 1983 г., 2002 г., 2012 г. и 2016 г. речници, имащи задължителен характер за официалната писмена практика. Въпросите на съвременната книжовна норма са често обсъждани не само на научни форуми, но и сред широката общественост, която изразява по различни начини мнението си за правописа, пунктуацията, правоговора и отношението си към спазването на езиковите правила.

През 2016 г. Институтът за български език при БАН започва работа върху проект на тема „Обществените нагласи и ценностните ориентации към съвременния български език като фактор при кодификацията на нормите му“ с ръководител доц. д-р Руска Станчева. Двегодишният проект предполага аналитично и задълбочено проучване, осъществено и отчетено в два етапа.

В Приложение, публикувано в сп. „Български език“ за 2017 г., са отпечатани изследванията, свързани с първия етап на проекта. Те включват теоретичната рамка на изследването и резултатите от проучването на историята и състоянието на кодификацията на някои съвременни книжовноезикови норми. С обобщеното представяне на част от изводите на участниците в проекта целим единствено да ги популяризираме.

Руска Станчева представя теоретичната рамка на изследването на обществените нагласи към съвременния български език като фактор за узаконяването на нормите му. Проверката на изследователските хипотези се прави въз основа на анализ на данни от анкета и кратък писмен текст. Значима част от първия етап на проекта е идентифицирането на девет кодифицирани норми на книжовния език. Изследвани са правилото за пълен и кратък член, употребата на главни и малки букви при съставните собствени имена, окончателното за 1 л. мн.ч. сегашно време на глаголите от I и II спрежение, употребата на главна буква при местоименията и съгласуването в състава на учитивата форма, употребата на бройната форма и правилото за променливо **я**. Направено е сериозно и задълбочено изследване на кодификацията на тези норми в десет правописни речника, издадени в периода 1945 – 2016 г., както и в Граматика на съвременния български книжовен език (1982 – 1983).

Руска Станчева подчертава, че правилото за пълен и кратък член е една от нормите, заради която трябва да се изследват обществените нагласи с оглед на кодификационните процеси. Сериозни езиковедски дебати стигат до изводи за промяна в коментирания норма, привеждат се доводи за изкуственост или излишество на правилото, за субективизъм при възприемането му, за липсата му в българските диалекти, за трудното му прилагане от пишещите и т.н. Именно в такива случаи е крайно необходимо изследването на обществените нагласи. Публикации по въпроса и наши наблюдения доказват, че обществото е настроено за запазване на правилото като свидетелство за грамотност или (според Руска Станчева) като езикова лоялност.

След като проследява историята на кодификационните решения за окончателното за 1 л. мн.ч. сегашно време на глаголите от I и II спрежение от 1945 г. до наши дни, Красимира Алексова коментира моменти от научната дискусия по въпроса и представя данни за езиковите нагласи към т.нар. *мекане*. Особен интерес представляват резултатите от национално представително проучване, проведено през април – май 2010 г. от научен екип под ръководството

Доц. Теофана Гайдарова

на проф. д-р Йовка Тишева, засягащо и проблемите с мекането. Повече от една четвърт от анкетиранияте (26.8%) не могат да преценят дали форми от типа на *четеме*, *пишеме* се дължат на източно или на западно влияние. Около 6% не могат да определят дали подобни форми са правилни, или не, а 51.3% ги определят като книжовно коректни. При това *меканият* се определя като средностатистически българин, използващ в устната си комуникация формите *пушме*, *пиеме*, *пееме* и т.н. Голяма част от интелигенцията обаче (и то не само

филологическата) се отнася негативно към некодифицирания вариант. Красимира Алексова смята, че и в планираната проектна анкета нагласите към мекането ще са по-скоро негативни, защото и в училище се акцентира върху неговата не книжовност.

Проблемът за кодификацията на нормата за употребата на главни и малки букви при съставните собствени имена е анализиран от Милен Томов. Авторът разглежда особеностите на кодификацията в правописните речници от втората половина на XX век до днес. Според него кодификацията на нормата за писане на главни и малки букви е абсолютно последователна и непроменена от последната правописна реформа, а основните причини за разколебането ѝ в наши дни са влиянието на чуждата правописна норма (най-вече английска), както и недостатъчното познаване или negliжирането на актуалните правописни правила.

Илияна Кунева разглежда проблемите на учитивата форма и свързаните с нея правила – за употреба на главна буква при местоименията и за съгласуване. Няма никакви противоречия при формулирането на тези правила в кодифициращата литература (правилно е *Господине*, *Вие сте се явили подготвен*; *Госпожо*, *Вие сте дошли подготвена*), но и двете създават затруднения в съвременната практика и затова трябва да бъдат проучени и анализирани.

Лора Микова прави преглед на историята на кодификацията на бройната форма, като подчертава съществуващите затруднения и колебания при употребата на тази специфична форма за множествено число на съществителните имена от мъжки род, завършващи на съгласна.

В последната статия от приложението Жанета Златева разглежда историята и съвременното състояние на кодификацията на правилото за променливо **я**. Засегнат е и проблемът със свръхякането, което е резултат от свръхстарателност или диалектно влияние. Не без основание авторката заключава, че отклоненията в прилагането на правилото в устната реч произтичат главно от непоследователност в кодификаторските решения.

Така в Приложение на сп. „Български език“ от 2017 г. се поставят някои от основните въпроси, свързани с проекта за обществените нагласи и ценностните ориентации към съвременния български книжовен език като фактор при кодификацията на нормите му.

През 2019 г. в две представителни колективни монографии са изнесени крайните резултати от първото по рода си широкомащабно проучване на отношението на съвременното българско общество към проблемите на съвременния български книжовен език (Приложение № 1 и Приложение № 2 на сп. „Български език“ от 2019 г.). Научният екип е съставен от девет учени (езиковеди и социолози) от Института за български език при БАН, Софийския университет и социологическата агенция „Екзакта Рискърч Груп“. Тук трябва да споменем имената на доц. д-р Руска Станчева (ръководител на проекта), доц. д-р Милен Томов, проф. д-р Красимира Алексова, проф. д-р Йовка Тишева, гл. ас. д-р Илияна Кунева, гл. ас. д-р Ивайло Янков, гл. ас. д-р Борис Гюров, ас. Жанета Златева, ас. Лора Микова. В първата монография – „Езикови нагласи,

на съвременните българи

ценностните ориентации към съвременния български направено от Института за български език при БАН

езиково поведение и кодификацията на книжовните норми днес¹, се проучват мнението и езиковото поведение на анкетиранияте във връзка със спазването на девет кодифицирани граматични норми, за които е характерна значителна динамика. На базата на съпоставката между езиковите нагласи и езиковото поведение авторите правят обобщения за необходимостта от запазване или преразглеждане на актуалните граматични норми.

За първи път носители на езика, нямащи специализирана филологическа подготовка, дават мнение за книжовните норми, които познават и прилагат. Проучването е проведено през 2017 г. сред 1000 пълнолетни българи от 92 населени места. Въз основа на анкетните данни изследователите стигат до извода, че в съвременната езикова общност преобладават положителните нагласи към писмения книжовен език като лоялност, осъзнаване на книжовната норма, гордост. Положителното отношение е най-силно изразено сред младите хора с високо образование и висок жизнен стандарт, както и сред учещите и работещите на пълна заетост. Преобладава становището, че книжовният ни език, базиран на сега действащата кодификация, не е прекалено сложен. Една трета от най-младите анкетирани обаче изразяват мнение, че днешните книжовни норми са сложни и затова трябва да бъдат променени. Като цяло участниците в проучването смятат, че сегашната кодификация е добре балансирана, но езиковите явления трябва да бъдат описани на по-ясен и разбираем език. Основна критика се отправя заради липсващите в интернет надеждни източници на кодификацията. Анкетиранияте определят днешния книжовен език като умерено консервативен и стабилен. Преобладава разбирането, че трябва да бъде намалена разликата между писмената и устната реч, за да се предотврати разколебаването на писмените норми в съзнанието на пишещите, което би довело до по-малко грешки. Доминиращо в позицията на анкетиранияте е, че балансът между писмената и устната книжовна реч трябва да стане чрез съобразяване на устната реч с писмения език, което обаче противоречи на научната представа за езика и изисква внимателно прилагане на дублетност.

Особен интерес представлява изследването на деветте граматични норми и изводите за тяхното съхраняване или промяна. Именно тази част на изследването е съсредоточена върху получаването на обратна връзка за самооценката и езиковото поведение на анкетиранияте по отношение на тези девет граматични норми и евентуалната необходимост от преразглеждането им в кодификационен план. Анализът се основава на изведената от авторите на проекта опозиция между заявеното мнение и действителното езиково поведение на анкетиранияте (тоест как оценяват съответната норма и как я прилагат).

Заклученията се правят въз основа на анкета (цялата анкета е представена на страниците на сп. „Български език“ в съответните приложения), състояща се от 38 отворени и затворени въпроса.

Резултатите от изследването на нормата за писане на пълен и кратък член са коментирани от Руска Станчева. Тази норма е определена като първостепенна по важност от носителите на езика, които смятат, че я владеят, но допускат доста отклонения от нея. Водеща роля за осмислянето и прилагането ѝ има обучението по български език. Най-добре овладяна е тя при хората с висше образование, учещите в момента и работещите на пълна заетост. Надделява мнението, че нормата за писане на пълен и кратък член трябва да бъде съхранена и правилата да бъдат формулирани така, че да се прилагат успешно от по-широк кръг носители на езика.

Според анкетиранияте *кого*-формите е второто по трудност правило за прилагане в писмен текст. Адекватното му използване

не се увеличава при хората с по-високо образование, трудова активност и жизнен стандарт. Анализите на Руска Станчева и Лора Микова показват, че формулировката на правилото затруднява носителите на езика, които трябва да имат специфични езиковедски познания, за да го осмислят. Затова е необходимо формулировката му да се оптимизира. Съпоставката между самооценката и езиковото поведение свидетелства за завишена самооценка на анкетиранияте по повод на владенето на правилото. Фактът, че почти половината от носителите на езика употребяват според кодификацията правилото за *кого*-формите в писмен текст, говори, че запазването на тази норма се е превърнало в явно свидетелство за грамотност. А поетатното отпадане на *кому*-формите и на *всекиго, всякого*, както и специфицирането на *кого*-формите само за писмената реч не предизвикват отрицателна реакция у носителите на езика.

Илияна Кунева коментира, че правилото за употребата на възвратното притежателно местоимение *свой/си* принадлежи към добре усвоените писмени норми на съвременния български книжовен език. Отклонения се

допускат главно в устната реч, а в писмената нормата се прилага последователно и няма нужда от кодификационна промяна както по отношение на действието на правилото, така и на неговата формулировка.

Необходимо е прецизиране на нормата за употребата на *деепричастие*. Правилото се класифицира като усложнено, защото разбирането му изисква специфично лингвистично знание. Според Руска Станчева и Жанета Златева самооценката на езиковия колектив за владенето на това правило е най-ниска, а съпоставката ѝ с езиковото поведение свидетелства за балансираност, тоест анкетиранияте са наясно, че не познават това правило и затова не умеят да го използват. Системното му прилагане се увеличава с нарастване на образователната степен, трудовата активност и жизнения стандарт на участниците в проекта, което е типично за повечето изследвани граматични норми. Според данните от теста едва една трета от анкетиранияте спазват предписанията на кодификацията по отношение на това правило. Затова е необходимо по-нататъшното му проучване за прецизиране или промяна на кодификацията му.

Бройната форма е посочена от анкетиранияте като норма с висока трудност, което вероятно се дължи и на колебанията в кодификацията през годините. Едновременно с това обаче между 62% и 68% от тях отговарят, че прилагането ѝ не ги затруднява особено. При приложението на нормата в анкетата има най-малко грешни отговори и най-много частично верни отговори. Носителите на езика са по-малко затруднени, когато се изисква употребата на множествено число след мъжколичните форми на числителните имена (*двама, трима* и т.н.), отколкото след *десет* (сравни: *двама гении и десет ученици*). Днес много често се смесват обикновената форма за множествено число и бройната форма, което води до извода, направен от Лора Микова, че е необходимо допълнително проучване на предпочитанията на носителите на езика по отношение на тази норма.

Според Илияна Кунева нарушаването на нормата за съгласуване по число при утивата форма се корени и в самата кодификация. Завишена е самооценката на носителите на езика спрямо действителното им езиково поведение. Образованието и професионалната реализация са най-значимите фактори за спазването на тази норма, което говори, че в училище тя се овладява добре, а професионалният опит спомага за спазването ѝ. Проектните наблюдения показват, че не е необходима промяна на правилото в настоящия момент.

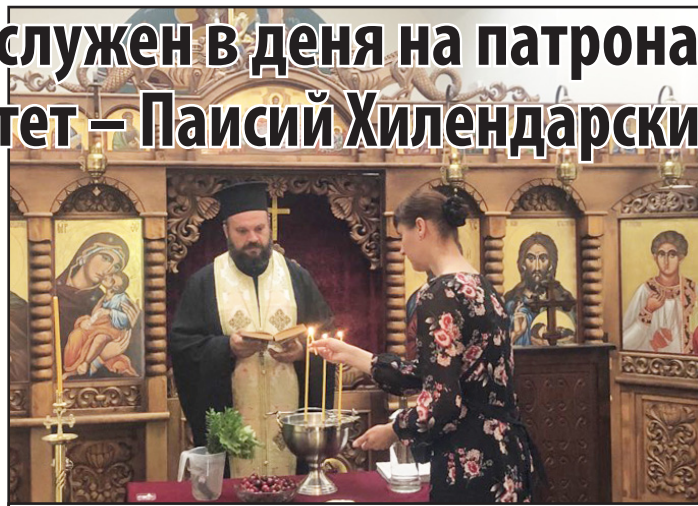

Празничен водосвет бе отслужен в деня на патрона на Пловдивския университет – Паисий Хилендарски

На 19 юни Българската православна църква почита паметта на преп. Паисий Хилендарски. По този повод в параклиса в Нова сграда на Пловдивския университет беше отслужен празничен водосвет и петохлебие от председателя на храма „Св. преподобен Паисий Хилендарски“ отец Фотий и уредника Галина Тодорова. Присъстваха заместник-ректорът по международно сътрудничество, академична мобилност, връзки с обществеността и протокол доц. д-р Надя Чернева, преподаватели, бивши и настоящи студенти, гости.

„Да се гордеем с родината и езика си, да работим за прослава на народа и Отечеството“, призова присъстващите отец Фотий. Свещеникът прочете кратко слово в чест на св. Паисий Хилендарски – будител на българския народ от времето на Възраждането и достоен наследник на светите братя Кирил и Методий, на техните ученици, на св. Йоан Рилски Чудотворец, на св. патриарх Евтимий Търновски.

Звучаха песнопения и молитви за здраве и благоденствие за всички преподаватели и студенти в Университета и за българския

Отец Фотий и Галина Тодорова по време на празничния водосвет

народ. Извършен бе и християнският ритуал петохлебие, който се прави за здраве, благоденствие и благодарност, а обредните късчета бяха споделени от присъстващите.

➔ От стр. 7

Езиковите нагласи...

При прилагането на нормата за променливо **я** в мн. ч. на миналите причастия се наблюдава автоматизъм, тъй като носителите на езика попълват вярно позицията, но повечето от половината от тях смятат, че правилото ги затруднява. От проучването, обобщено от Жанета Златева, става ясно, че свръхякането е едно от най-характерните явления за съвременната езикова ситуация, но няма основания за допускане на дублетност при миналите причастия (освен при формите, приети в Официалния правописен речник от 2016 г.).

Доказва се, че правилото за писане на окончанието **-м** в 1 л. мн. ч. сег. вр. при глаголите от първо и второ спрежение е сред най-последователно спазваните в писмен текст. То не предизвиква чести затруднения, макар да е доста разколебано в устната реч. Системно и целенасочено се утвърждава единственият книжовен вариант (**-м**), така че според авторите на проучването, обобщено от Милен Томов, преразглеждането на правилото е неоснователно и неприемливо за носителите на езика

Милен Томов анализира проучването на нормата за писане на главни букви в съставните собствени имена. Групата на образованите показва добро владение на правилото въпреки незначителното разминаване със самооценката. Правилата за употребата на главни и малки букви в съставните собствени имена се оценяват като ясно и непротиворечиво формулирани и не изискват промяна.

Във втората монография – „Езикови нагласи – мотивация и оценки за спазването на книжовните норми“, Красимира Алексова и Йовка Тишева анализират личната и обществената мотивираност за спазването на книжовните норми, разглеждат и причините за отклоненията от тях. За по-прецизно прилагане на нормите при писмено общуване е нужна езикова политика, която да стимулира персоналната и обществената мотивация. Анализът на личните мотиви за спазването на правилата е свързан със самооценката, желанието за обществен образ, родолюбието, невъзможността за преценка и липсата на мотивация. Преобладават анкетираните, чиито мотиви са свързани с желанието от тях за обществен образ, следвани от тези, които са обвързани със самооценката на личността, и накрая се нареждат хората с родолюбиви мотиви. Със съжаление се установява, че немотивираните да спазват книжовните норми, заемат второ място, което говори за слаба езикова политика по отношение на правилното писане. Немотивираността да се спазват езиковите правила, е свързана главно с ниската образователна степен на анкетираните, с професия, която не се нуждае от квалификация, както и с нисък жизнен стандарт. Следователно повишаването на образователния ценз и социалния стандарт са фактори, които ще доведат до по-висока мотивираност за спазване на нормите.

Изследването на осем социално-демографски характеристики кара авторите на проекта да направят някои важни изво-

ди. По-високо образование, работещите на пълна заетост и учещите са по-скоро горди

от владенето на писмените книжовни норми. Отново те смятат, че правилното писане им осигурява обществен престиж. За над половината от анкетираните (особено за живеещите в София) владенето и спазването на книжовните норми е гаранция за добро кариерно развитие. Над 50% от хората смятат, че пишат правилно и това им е от полза. Образованието е най-значимият фактор, който определя осъзнаването на предимствата от вярното писане. И тук се подчертава ролята на учителите по български език и литература и на училищното образование като цяло, която е най-важна за преподаването, усвояването на нормите и създаването на чувство за лична гордост и обществена значимост. На второ място е поставена ролята на семейството, а на трето – приятелският кръг. За съжаление, обществената мотивираност за спазването на книжовните норми не е висока. Почти 60% от анкетираните смятат, че тя отсъства, което трябва да насочи езиковата политика към стимулиране на желанието за правилно писане (например чрез по-високите изисквания на работодателите или чрез дейности, актуализиращи книжовноезиковите знания и умения).

Анализът на оценките на анкетираните за степента на спазване на книжовноезиковите правила в писмен текст, за причините за тяхното нарушаване и за социално-демографската обусловеност на вярното писане се свързва с три фактора: образованието, жизнения стандарт и възрастта. По-висока е оценката за спазването на нормите в т.нар. статични или фиксирани текстове (учебници и учебни помагала, художествена литература, административни и служебни документи – представени в низходящ ред), докато е-текстовете се отличават с по-сериозно незначително на нормите (сред тях на първо място са служебните имейли, следвани от интернет форумите и блогите, а на последно място остават чатовете). Следователно анкетираните добре разбират, че официалното писмено общуване изисква по-стриктно спазване на нормите, отколкото неформалната виртуална комуникация. Според участвалите в проучването причините за неспазването на правилата са най-вече персонални, много по-малък процент виждат проблема в неясното формулиране на нормите или в недоброто им преподаване, а съвсем незначителен е броят на определящите като причина честата смяна на правилата. Интерес представлява фактът, че съвременният български книжовен език е определен от анкетираните като умерено консервативен, в който кодифицираните норми не се променят често. Според участниците в проучването по-образованите хора допускат по-малко отклонения от нормата, а възрастта и жизненият стандарт влияят значително по-слабо върху спазването ѝ.

Тези кратки бележки в никакъв случай не представят в пълнота така иновативното и богато проучване, осъществено от екипа на проекта. Отбелязваме само някои интересни данни и коментари, като сме убедени, че предстоят нови анализи и обобщения.

Тържествената промоция на абсолвентите от 24-тия випуск на Юридическия факултет

Министърът на правосъдието проф. д-р Янаки Стоилов връчи дипломите на 16 отличници от Юридическия факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“. Сред тях бе и първенецът на випуска Елеонора Димитрова с успех 6.00 от всички изпити по време на следването си. Тържествената церемония се проведе в Спортната зала на висшето училище на бул. „България“ № 236 при стриктно спазване на противоепидемичните мерки.

Общо 100 студенти от редовна и задочна форма на обучение успешно завършиха 24-тия випуск от създаването на Юридическия факултет.

Отличничката на випуска Елеонора Димитрова

Министърът на правосъдието проф. Янаки Стоилов връчи дипломите на отличниците

Обща снимка на абсолвентите и част от преподавателския екип пред грандхотел „Пловдив“

„Честито, колеги юристи! Юридическото образование отваря много врати. Дано да имате възможност да влезете през тази, която предпочитате“, пожела на абсолвентите правосъдният министър проф. д-р Янаки Стоилов. В приветствието си той подчерта, че Юридическият факултет на Пловдивския университет е на високо академично ниво и е сред първите 3 в страната. Министърът на правосъдието посъветва дипломираните юристи да усъвършенстват своите знания, да развиват критично и самостоятелно мислене. „Не да заобикаляте закона, което се смята за висша юридическа техника, а да познавате всички тънкости за прилагане на правото“, подчерта проф. д-р Янаки Стоилов. Той добави, че богатите и силните обикновено има как да защитят своите права. „Вашата мисия е да се погрижите за правата на тези, които се нуждаят от подкрепа, за да почувстват силата на закона и да постигнат справедливостта, към която се стремят“, завърши проф. д-р Янаки Стоилов.

За безсънните нощи, незабравимите преживявания и крепките приятелства от изминалите 6 студентски години припомни на колегите си в залата отличничката на випуска Елеонора Димитрова. Тя благодари на преподавателите и на своето семейство и пожела на всички: „Да сбъднем мечтите си!“

„Изминахте труден път, преодоляхте предизвикателствата, пред които ви изправяха вашите преподаватели. Дипломата ви го доказва. Академичната подготовка в Пловдивския уни-

верситет осигурява успешен старт. Професията ви изисква гражданска отговорност и личностен морал. Бъдете достойни възпитаници на Юридическия факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, пожела на абсолвентите заместник-ректорът на ПУ проф. д-р Антон Илиев.

„Днес е празник, краят на обучението ви, но не и на ученето. Това е и ново начало. Време за избор, не се страхувайте от непознатото“, каза в словото си

доц. д-р Даниела Дончева, декан на Юридическия факултет. Тя си послужи с метафора, описвайки правото като наркотик – понякога си опиянен, друг път страдаш, но не можеш да се откажеш. „Отдайте му се, за да бъдете добри юристи, но не трябва да му се предавате. Не бива единствено правото да осмисля дните ви – намерете любовта, създайте семейства. Бъдете добри хора, търсете справедливостта“, призова в емоционалното си обръщение доц. д-р Даниела Дончева и получи бурни аплодисменти от препълнената зала.

Водещият церемонията доц. д-р Христо Паунов прочете поздравителен адрес от президента на Република България Румен Радев. В него държавният глава приветства дипломираните юристи и ги призовава да се водят от принципа, че правото трябва да служи и да помага на хората. Поздравителни адреси имаше от Районния съд, от Административния съд, от Общинския съвет на Пловдив. Сред гостите на церемонията бяха зам. областният управител Даниела Николова, магистрати.

По традиция абсолвентите на Юридическия факултет на ПУ положиха Галилеева клетва – да ползват науката за напредък и хуманизация на обществото. Заедно с дипломите си те получиха по един екземпляр от новото издание на Конституцията на Република България. Отличниците бяха наградени с грамоти от Апелативната прокуратура в Пловдив. Първите трима от випуска получиха и награди от Пловдивската адвокатска колегия.

Лингвистичният клуб организира семинар, посветен на Георги С. Раковски

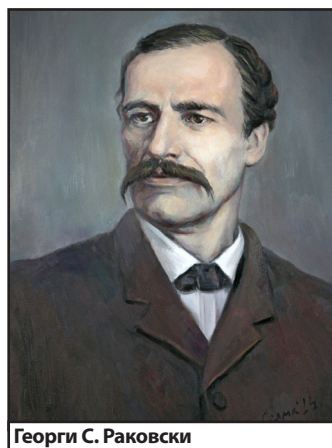
По повод на двестагодишнината от рождението на Георги С. Раковски Лингвистичният клуб „Проф. Борис Симеонов“ организира семинар под надслов „Мечтател безумен, образ невъзможен“. Събитието, което бе реализирано в дистанционен формат, беше част от поредицата „Академични срещи в сряда“ – една от традиционните клубни инициативи. Провеждането на семинара в онлайн среда даде възможност и студенти българисти от Мелитополския държавен университет в Украйна, както и на техния преподавател по български език д-р Красимира Колева да се включат като слушатели. Лектори бяха членовете на клуба Георги Василев (СУ „Св. Климент Охридски“), Мартина Костадинова (ПУ „Паисий Хилендарски“) и Ивана Витанова (ПУ „Паисий Хилендарски“).

Началото на семинара беше поставено от Георги Василев, студент второкурсник в бакалавърската програма „История и геополитика на Балканите“ (СУ). Той представи историческия контекст, в който се ражда и живее Георги Раковски, а след това изчерпателно разказа за многоизмерната дейност на забележителния котленец и за трудностите, през които е преминал като революционер, книжовник и народен будител. Мартина и Ивана се включиха, за да споделят интересни неща относно историографските и филологическите търсения на Раковски. Чува се и важни факти, свързани с публицистичните изяви на възрожденеца, благодарение на които будните българи успяват да се запознаят с идеологията му.

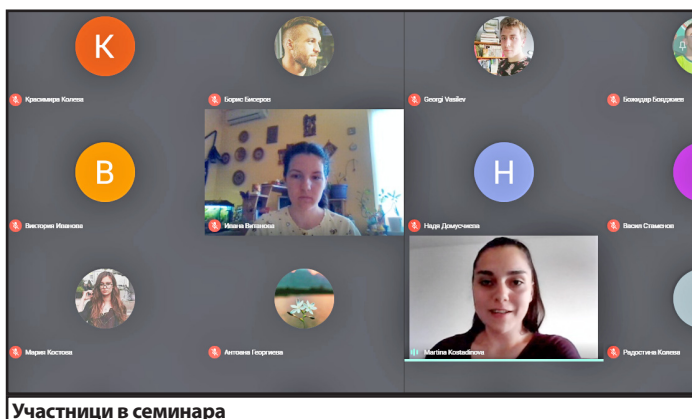
Още в разцвета на своята младост Георги Раковски (1821 – 1867) решава по кой път да поеме. В началото на 40-те години на XIX век котленецът заминава за Румъния, където се запознава с Неофит Бозвели. Вследствие на участието си в браилските бунтове Раковски е арестуван, но това обстоятелство не сломява революционния му дух, а напротив – още повече го разпалва. През следващото десетилетие пламенният възрожденец основава и ръководи тайно общество, което събира и предава на Русия ценни сведения, свързани с бойните действия по време на Кримската война. В последвалите години взема активно участие в живота както на зараждащата се възрожденска интелигенция, така и на бунтовните чети. Раковски постепенно изгражда своята идеология за освобождението на родината, като умело успява да я пропагандира чрез голяма част от публицистичните и литературнохудожествените си текстове. Той вярва, че българите трябва да извоюват свободата си, като разчитат предимно на собствените си сили, а това от своя страна налага организирането на комитети и легии. Според него подготовката на общонародното въстание трябва да се осъществи без подкрепата на външни сили.

Патриархът на българското националноосвободително движение е боравил майсторски с думите, за да изрази чрез тях съзидателната идея за българската независимост, за величието на националния дух. Макар и трудно за възприемане от младите поколения читатели, литературнохудожественото творчество на Раковски остава неизменна част от наследство на Българското възрождане. Неговите думи са автентичен извор, от който можем да изградим представата си за онзи вече далечен за нас период и да усетим революционния дух на епохата.

Михаил Арнаудов основателно изтъква факта, че Раковски

Георги С. Раковски

Участници в семинара

е бил лишен от възможност да работи систематично, да бъде специалист в истинския смисъл на думата, но все пак признава, че революционерът смело се впуска в най-рискови хипотези, които отстоява със завидно упорство, и искрено вярва в наблюденията или откритията си, колкото и неметодично и в разрез с установените истини да са добити те¹.

Георги Раковски е осъзнавал каква роля може да изиграе поезията като агитационно и дидактическо средство. Заедно със свои съученици гърци, които декламираат елегии, одите и химните на новогръцките поети, Раковски се запознава с произведенията на Александър Рангабе, Панайот Суцо, Александър Суцо, Дионисий Соломо, Аристотел Валаорити и до известна степен самият той е повлиян от тях. Работейки над втората си редакция на „Горски пътник“, той пише през 1856 г. на приятели: „Аз промених поприще сега слугувам старобългарскому Богу Гуслану: под заштитение на любовна и добродетелната богиня Вила“. Гуслан е българският Аполон, а музите са замe-

нени с горските самовили от нашия фолклор².

Михаил Арнаудов споменава, че стиховете на Раковски се определят като посредствени, а поезията му – като слаба и монотонна, но все пак изтъква, че целта на котленеца е била чрез перото и силата на словото си да въздейства върху младото поколение. За възрожденския човек тази поезия е била изключително ценна, тъй като е била един от източниците, от които е можел да се запознае с идеите и стремежите на духовните си водачи. Много от съмишлениците на Раковски са се ръководили от идеите му, които е повлиял именно в поезията си.

Раковски остава в съзнанието на българите и със своята публицистична дейност, която е изцяло подчинена на неговите политически и обществени убеждения. Според него публицистиката е един от трите фактора, наред с образованието и организираната борба, които стоят в основата на националния възход. Тя пробужда националното съзнание, разпалва патриотични пориви. Раковски взема отношение по всеки актуален обществен въпрос. Участва и в черковната борба, но не като черковник, а като революционер. Отхвърля редица верски заблуди, разкрива истинския лик на патриаршията, затънала в поквара и лицемерие. Вестниците, които издава, са трибуна за пламенните му възгледи.

През 1860 г. Героги Раковски започва издаването на „Дунавски лебед“, а вестникът се определя от изследователите като основа на ранната възрожденска публицистика. В „Дунавски лебед“ авторът дава съвети, насърчава, апелира, припомня, съпоставя, изисква. С живо слово и блестящо красноречие той поставя въпросите на деня: коментира нуждата от премахване на фанариотското духовенство, представя различните верски опасности за единството на българите, поставя темите за образованието и моралното въздигане на националния идеал чрез въоръжена и открита борба.

Освен с литературнохудожествени и публицистични трудове

¹ Вж. Арнаудов, М. Г. С. Раковски. // Библиотека „Български писатели“, Том II. Електронно издателство LiterNet, 2004, < <https://litenet.bg/publish9/marnaudov/bpisатели/2/content.htm> >

² Пак там.

³ Пак там.

За пети път отвори врати Балканско лятно училище по религии и обществен живот

Петото Балканско лятно училище по религии и обществен живот (The Fifth Balkan Summer School on Religion and Public Life) (<https://logos.uni-plovdiv.net/bg/web/logos.etn/bssrpl>) се организира от катедра „Етнология“ към Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ и е част от международната научна и образователна мрежа CEDAR (<http://www.cedarnetwork.org>). Тя насърчава членовете на различни общности да разпознават и приемат различията си, докато работят за изграждането на граждански общества, в които съществените различия между хората не са източник на конфликти. Целите ѝ са да създаде нови практики и разбирания, за да намерим начини да живеем заедно в нашия разнообразен, но все по-взаимносвързан свят, населен с хора с различни идеи, убеждения и лоялност към различни общности.

BSSRPL, като част от мрежата на CEDAR, представлява своеобразна лаборатория за практическа педагогика на толерантността и живеенето с различията в глобалното общество. Основният акцент е поставен върху съвсем реални, критични и определящи различия, особено върху общностните и религиозните различия между хората, като отправна точка за обществено споделяния живот. Основната цел на BSSRPL е да помогне на участниците да осъзнаят своите предразсъдъци и да поставят под въпрос своите приети за даденост всекидневни стереотипи спрямо другия. Това може да бъде постигнато чрез ангажирането на участниците в непрекъснат и истински диалог с „другите“, чрез който се установяват текущи взаимоотношения и мрежа за взаимодействие.

До момента са проведени четири издания на BSSRPL:

– През 2011 г. – с тема „Мозайка от граници: етничност, религия и принадлежност“;

– През 2013 г. – с тема „Синкретични общества – свързване на традициите и съвременността“;

– През 2015 г. – с тема „Религиозната конверсия и границите на общността“;

– През 2017 г. – с тема „Чужденци и съседи“.

В тях са включени:

– 84 участници от 32 държави (Азербайджан, Босна и Херцеговина, България, Великобритания, Гана, Германия, Гърция, Зимбабве, Израел, Индонезия, Иран, Испания, Италия, Канада, Кения, Китай, Косово, Мианмар, Молдова, Нигерия, Полша, Румъния, Русия, САЩ, Сърбия, Турция, Уганда, Украйна, Франция, Хърватия, Швейцария, Япония);

– 18 лектори от 12 държави (Белгия, Великобритания, Израел, Италия, Канада, Македония, Норвегия, Полша, САЩ, Турция, Финландия, Франция);

– 27 лектори от България.

Темата на петото издание на BSSRPL е „Споделено минало – оспорвани наследства“. То е финансирано от ОФ „Пловдив 2019“, ННП КИННПОР към МОН, CEDAR и Пловдивския университет и с

подкрепата на Община Кюстендил. BSSRPL е част от програмата „Наследство“ на Пловдив – Европейска столица на културата 2019.

Балканското лятно училище се провежда в периода 28 юни – 11 юли 2021 г. в Пловдив, Благоевград и Кюстендил. Целта е да запознаем участниците с пълното културно-историческо наследство на Балканите и да предизвикаме серия от дискусии във връзка със съвременните интерпретации и употреби на миналото. Обучението включва както традиционни форми (лекции, семинари), така и иновативни подходи при представянето и осмислянето на историческите факти. Участниците съчетават рефлексивното с афективното знание. В хода на програмата е насочено вниманието върху това как етническите, религиозните и националните различия са довели до различни и контрастиращи исторически наративи. Слушането на гласа на „другите“ позволява на участниците да оценят предизвикателството на една нова провокативна политика на гражданство и необходимостта от различията в живота ни заедно.

Основен тематичен акцент в програмата на това издание са сложните и многопластови отношения между България и Македония през последните две столетия. Историци и етнологи, социални активисти и лингвисти от България, Северна Македония, САЩ, Великобритания говориха за преплетените истории на Балканите, за създаването на идентичностите, езиците и нациите и за начина, по който тези процеси се отразяват и „(зло)употребяват“ в учебните програми от различните страни на границите. Проведени бяха открити уроци по история с учебници от България и Северна Македония, за да се осъзнае ключовата роля на училището в изграждането на менталните нагласи на младото поколение. Гледахме и дискутирахме документални филми, посетихме храмовете на различни религии, разходихме се из старите еврейски квартали и в някои от най-големите ромски махали, срещнахме се с различни религиозни и етнически общности.

BSSRPL е адресирано към участници с разнообразен профил без ограничения във възрастта – представители на академичната общност, на неправителствения сектор, на различни културни институции (музеи, библиотеки, читалища), на частния сектор, представители на медиите, хора от различни етнически и религиозни групи, правозащитници, социални активисти. В петото издание на BSSRPL взеха участие 22 души от Албания, България, Република Северна Македония, Русия, Турция, Украйна, Финландия, Швейцария. Лекции, семинари и дискусии проведоха 14 чуждестранни и български лектори.

BSSRPL дава възможност да видим в различна светлина актуалните проблеми на обществото си, но също така и да се сблъскаме и да опитаме да прекратим отвъд собствените си мисловни и емоционални граници.

Проф. д.н.к. Мария ШНИТЕР
гл. ас. д-р Борислава ПЕТКОВА

➔ От стр. 10

Раковски присъства в културната ни памет и със своите историкографски и филологически (хипо)тези. Той се обявява за открит противник на официалната западна наука и се проявява като ярък защитник на българската дълбока старина – „Българи са първи и най-стари жители в Европа и нихен език е онзи, от кого се е отцепил елински...“. Раковски е владеел стариндийски и староперсийски език и е вярвал в сродството на българския език със знаменития санскрит и зенд, както и в това, че българите първи са напуснали някога Индия, за да се преселят още преди н.е. в Южна Европа и да създадат култура и митология по едно време, когато „днешни европейски народи са били в по-низко състояние от стари Българи“. Интересно е и неговото твърдение за Заратустра и Ману, които са „старобългарски законодавци“, гръцките музи са „преправка“ на нашите самодиви, а древните обитатели на Гърция, пелазгите, са „чисти българи“. В „Ключ българского языка“ (1858 г.) Раковски твърди, че само с помощта на живия български език могат да се разберат тъмните за европейските филолози

Лингвистичният клуб...

текстове на индийската Веда и на персийската Авеста и че пак българският ни води към първоизвора на езиците, към основните звукове, от които се образуват всички други звукове и думи³.

Идеите на Георги Раковски намират приемственост в средите на Одеското настоятелство и Добродетелната дружина – радетелите за по-рационален подход към идеята за национално освобождение. От словото му се вдъхновяват Любен Каравелов и Васил Левски, които се превръщат в едни от колосите на българската национална революция.

Днес не бива да позволяваме делото на този изключителен българин да бъде пренебрегвано и забравено. Необходимо е да се реабилитира художественото му наследство, за да могат младите поколения да опознаят в по-голяма степен многоизмерната му личност, да усетят духа на революционната борба и да се докоснат до атмосферата на възрожденската епоха.

Ивана ВИТАНОВА, Мартина КОСТАДИНОВА
Лингвистичен клуб „Проф. Борис Симеонов“

Елинистите от Пловдивския университет препрочитат Иван Вазов и на гръцки

С думите, че театралната универсиада не може без трупата на студентите от Сектор „Новогръцки език“ на Пловдивския университет, актрисата от Общинския театър в гр. Серес Астеропи Харитиду представи премиерното излъчване на техния проект „Не се гаси туй, що не гасне“. И това не е случайно, защото елинистите записаха петото си участие в най-голямата гръцка международна театрална универсиада.

Дори под знака на пандемията организаторите, без да губят куража си и вярата в изкуството, намериха алтернативни начини да съхранят живи традицията и духа на форума, стартирал през 2004 г. Първият пробив бе с премиерата на документалния филм „Универсиадата – от вчерашния към утрешния ден“ (International Theater Universiade „from yesterday to tomorrow“ a tribute), показан в YouTube канала на театъра на 28.10.2020 г. Във филма, на фона на кадри от представленията на пловдивската трупа от 2015, 2016, 2017 и 2018 г., за актьорските си превъплъщения, емоцията от досега със сцената и сереската публика, разказват също магистрите балканисти М. Гюрова, М. Вълкова и Г. Дикин.

С оглед на карантината и дистанционното обучение в университетите универсиадата през 2021 г. бе замислена в дигитален формат. Така между 24 и 29 май бяха излъчени видеопредставленията на седем студентски трупи от Гърция и на една българска. При откриването всички участници получиха благодарности за това, че са откликнали на поканата и са интерпретирали общата тема за свободата. Тазгодишната тематика е избрана в рамките на инициативите за отбелязването на 200-годишнината от Гръцката революция през 1821 г.

Под ръководството на ас. Величка Гроздева неоелинистите смело експериментираха и се справиха с предизвикателства като репетиции изцяло в онлайн среда, външни снимки, видеоаснемане и монтаж, дори пороеен дъжд в Стария Пловдив. Подобно на всички предходни представления, и настоящото беше на гръцки език, но звучната българска реч и музика присъстваха също, за да обогатят зрителското възприятие. За пръв път в актьорския състав участва студент от специалността „Гражданско образование и чужд език“ на ФИФ. Ивелин Георгиев пресъздаде един пълнокръвен съвременен Бойчо Огнянов, а в образа на неговата Рада се въплъти третокурсничката от специалността „Български език и новогръцки език“ Ивона Тарик Ал Балуши.

170 години след рождението на народния поет, в Пловдив, който Иван Вазов смята за свой втори роден град, елинистите от Пловдивския университет отново препрочетоха огнените Вазови думи за свободата, сега и на съвременен гръцки език. Чухме ги и от останалите членове на театралната трупа, студи-

БОЙЧО И РАДА, превъплътени от Ивелин Георгиев и Ивона Тарик Ал Балуши

Един мокър снимачен ден в Стария град

дентите от първи, трети, четвърти и пети курс в специалностите „Балканистика“ и „Български език и новогръцки език“ Благовеста Георгиева, Гергана Николова, Силвия Драгинова, Здравка Николова, Кристиан Ангелова. „В обувките“ на отличен оператор и монтажист влезе тяхната колежка Дарина Колева, която през 2018 г. пък изигра Дойна от Йовковата „Кошута“. Театралният проект на неоелинистите съчетава в гръцките им преводи стихотворенията „Не се гаси туй, що не гасне“ и „Моите песни“ с незабравимите и поетични картини от „Радостна среща“ и „Пиянството на един народ“ на „Под игото“. Зрителят не би могъл да остане равнодушен и заради музикалния заряд на песните „Панагюрските въстаници“ и „Моите песни“ по едноименните Вазови стихове. Втората от тях, с рок звученето на група „Епизод“, пее акапелно първокурсничката Г. Николова. След премиерата на видеоспектакля на 27 май (<https://www.youtube.com/watch?v=FIP8hevKYNI>) трупата получи много поздравления и ласкави отзиви, а посолството на Република Гърция в София пожела да популяризира излъчването му на страницата си и в социалните мрежи.

В навечерието на двайсетгодишнината от създаването на специалностите с новогръцки език в Пловдивския университет чрез силата на Вазовите песни, в които „[...] зов се чуй за правда, за свобода [...]“, студентите показаха на своята гръцка публика колко много са нещата, които свързват двата народа, и я накараха да потърси в библиотеките си гръцките издания на Дядо Вазов.

„Пловдивски университет“

„Свят от йероглифи“ – конкурс за изобразително изкуство и фотография

- Ако изучавате китайски език и виждате света в йероглифи;
- ако фотографията или рисуването са вашата страст;
- ако умеете да забелязвате детайлите около себе си и да ги превръщате в изкуство;
- или просто искате да запечатате летни мигове, вдъхновени от китайската култура, на лента и платно, ще се радваме да споделите творбите си с нас!

Очакваме да „уловите“ йероглифите около вас – в клоните на някое дърво, в пясъка на плажа, в сплетените ръце на случайни непознати и навсякъде, където Ви отведе въображението, и да ни изпратите фотосите и дигитални копия на рисунките си на адрес: confuciusclassroom_pu@abv.bg до 06.08.2021 г. (петък)

Лице за контакти: Елица Миланова +359 897 691 218

Резултатите от конкурса ще бъдат обявени след 31.08.2021 г.

След оценка на професионално жури най-добрите творби ще бъдат включени в изложба, организирана от Класна стая „Конфуций“, по време на Есенния салон на изкуствата в гр. Пловдив. Лауреатите, заели първите три места в своята категория, ще получат парична награда. Изненади очакват и участниците, спечелили наградата на публиката.

Технически изисквания към фотографияте

Минималното изискване за размер на фотографияте е 4 мегапиксела; формат – jpg/ png. Озаглавете файла на латиница, като посочите име, фамилия и заглавие на творбата (np. ime_familia_zaglavie).

Повече информация на сайта на Университета: <https://uniplovdiv.bg/news/news/1024/>

Безценен подарък получи Библиотеката по новогръцки език, литература и култура

За предстоящия си двадесети рожден ден през 2022 г. Сектор „Новогръцки език“ получи един неоценим подарък от проф. д-р Стойна Пороманска, доктор хонорис кауза на Атинския университет, както и на нашия.

В официално писмо до ректора проф. Пороманска, по чиято идея са въведени специалностите с новогръцки език във Филологическия факултет при деканското ръководство на проф. д.ф.н. Иван Куцаров, изразява своята почит към високия престиж на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“. Обръщайки се към проф. д-р Румен Младенов, проф. Пороманска заявява своето желание да дари на Библиотеката по новогръцки език, литература и култура личния си архив от събирана през годините литература на гръцки език по проблемите на изучаването и изследването на новогръцкия език.

Университетската библиотека, Катедрата по общо езикознание и история на българския език и преподавателите от Сектор „Новогръцки език“ с огромна благодарност приемат дарението на проф. Пороманска и изразяват своето дълбоко уважение и признание за нейната всеотдайна работа и отдаденост към чуждоезиковото обучение, и по-конкретно към обучението по новогръцки език, усилията ѝ за обогатяването на познанията на студентите за страната на изучавания език, както и за създаването на Гръцката библиотека. За всички, които имат досег с новогръцкия език в Пловдивския университет, получаването на дарението е особена чест и по още една причина. Сред петте български висши учебни заведения с неоелинистика проф. Пороманска избра дарената литература

Проф. Стойна Пороманска

да бъде ползвана от най-младите по възраст, но достатъчно авторитетни, популярни и силно конкурентни специалности „Балканистика“ и „Български език и новогръцки език“ на Пловдивския университет. Статистиката красноречиво говори за постиженията на обучението по новогръцки език в нашия университет – от 2002 г. до днес над 200 възпитаници на Сектор „Новогръцки език“ намират успешна реализация в сферата на езиковото обучение, културното сътрудничество и бизнес отношенията с българо-гръцки и българо-кипърски фирми. В емоционален пост във фейсбук проф. Пороманска благодари на г-жа Милка Янкова и сътрудниците на Университетската библиотека и отбелязва: „Всеки библиофил знае, че е трудна раздялата с книгите, които си разгръщал. Убедена съм обаче, че знанието не трябва да бъде заключено някъде, а да достига до интересувашите се чрез библиотеките, и особено чрез престижните университетски библиотеки, към които се числи и тази на Пловдивския университет. Сигурна съм, че дарението ще бъде съхранено и картотекирано, тъй че да има достъп до него“.

„Пловдивски университет“

Проф. Пороманска със студенти от 4. курс Български език и новогръцки език

Първокурсничка с награда от националния студентски конкурс по превод на новогръцка поезия и проза

Превод на студентката от специалността „Български език и новогръцки език“ Гергана Николова бе отличен в Двадесет и първия конкурс по превод на новогръцка поезия и проза. Конкурсът се организира от специалностите „Новогръцка филология“ в Софийския университет, „Неоелинистика“ в Нов български университет, Дружеството на неоелинистите в България и Сдружението на преводачите в България, а младите български неоелинисти ежегодно премерват сили в художествения превод. В категорията „Поезия и проза за студенти в бакалавърски програми“ компетентното жури присъди третата награда на първокурсничката от Пловдивския университет Гергана Николова, която е и студентката в най-начален етап на чуждоезиково обучение в сравнение с останалите участници в конкурса. С престижното си отличие за пре-

Гергана Николова

вода на разказа „Изтощени батерии“ от Петрос Тацопулос Гергана Николова добави поредната награда към колекцията с призове, завоювани от възпитаници на Сектор „Новогръцки език“.

Изненадана и щастлива от високата оценка, първокурсничката сподели за читателите на „Пловдивски университет“ част от историята на своя превод:

„Конкурсът за превод беше голямо предизвикателство. Насърчи ме преподавателката ми ас. В. Гроздева. Благодаря ѝ, че повярва в мен! Не се колебах много дали да участвам. Обичам Гърция и гръцкия език, защото са част от семейството ми и от живота ми. Работих дълго, превеждах, преработвах двата превода в проза. За поезията не ми достигна кураж – трудна е, а в началото на 2021 г. тъкмо бях завършила първия семестър. За наградата все още не мога да повярвам. Не я очаквах, но успех! Благодаря на преподавателите си по новогръцки език – ас. В. Гроздева, гл. ас. д-р Г. Брусева и не на последно място – на гл. ас. д-р М. Карталова! Искам да кажа на всички колеги, че могат, ако искат! Ако полагат усилия, ще пожънат успехи. Усилията никога не остават незабелязани и неоценени. Нека заспиваме с мечти, за да се събуждаме с цели!“

„Пловдивски университет“

Свободно и критично мислещо общество

Доц. д-р Адриана ЛЮБЕНОВА
Гл. ас. д-р Атанас ТЕРЗИЙСКИ

На 11 юни 2021 г. в Пловдивския университет се проведе онлайн симпозиум на тема „Свободно и критично мислещо общество“. Събитието бе организирано съвместно от правозащитната организация „Свобода за всеки“ и Пловдивския университет, който бе и домакин на форума.

Живеем във времена на активна подмяна на традиционните ценности и светоглед с прогресивни, неолиберални идеи и визия. Тези процеси са съпроводени с отричане на изконни християнски разбирания, опора на българския народ във вековете. Наблюдаваме изкривяване и предефиниране на добро и зло, дефиниции, онтологии и парадигми във всички области на човешката дейност и познание – история, право, култура, образование, наука, медицина и т.н. В духа на академичната свобода и плурализъм на мненията организаторите считат за първостепенен дълг изразяването на мнения и възгледи, призив към мислене и дебат, решения и действия по теми, които остават в сянка всред информационния и медийния поток. По този начин даваме нашия принос в изграждане на едно по-свободно и по-критично мислещо общество.

Лектори на международния симпозиум бяха учени, правозащитници и общественици, изяви в своята област, а Виктор Макаров ни помогна с превода на изложенията на нашите чуждестранни гости. По реда на представяне чуваме следните теми:

Адв. д-р Виктор Костов от „Свобода за всеки“ в лекцията си на тема „Ролята на истината в свободното общество“ постави фундаменталните въпроси „Какво е свобода и каква е ценността ѝ като кауза?“, „Каква е връзката между свободата и истината?“, „Как бива отнемано човешкото достойнство?“. Според адв. д-р Костов „Свободата се взима, тя не се дава!“.

Линк: <https://youtu.be/G29Qyx6VPFY>

Тимотеуш Зих, доктор по право, адвокат, заместник-председател на управителния съвет на Института за правна култура Ордо Юрис със седалище във Варшава, член на Европейския икономически и социален комитет и ректор на Университета Collegium Internarium в Полша, представи своята лекция на тема „Истанбулската конвенция и джендър идеологията зад нея“. Той акцентира върху това, че основни институции като семейство и брак са поставени под безпрецедентна атака от радикалните идеологии, предизвикващи обективни биологични истини като половата принадлежност. Според адв. д-р Зих майчинството и родителството започват да се третират като не повече от едно скъпоструващо хоби.

Линк: <https://youtu.be/2IKT-eOxrho>

Пол Колман, изпълнителен директор на Алианса за защита на свободата (Alliance Defending Freedom) и адвокат на Висшите съдилища в Англия и Уелс, изнесе лекция на тема „Свободата на словото в новите условия: корпоративна и идеологическа цензура в западните либерални демокрации“. Днес в Европа съществуват стотици наказателни закони за речта на омразата. Основна цел на тези закони е да заглушат несъгласните с тях или инакомислещите. Как обаче дефинираме тази така наречена „реч на омраза“? Кой решава що е то „реч на омраза“? На практика това включва всичко, което не се харесва на управляващите. Независимо дали говорим за Пакистан, Китай, Канада, или тук, в Европа, коренът на тази цензура по същество е един и същ – има правилен начин и грешен начин на мислене и управляващите решават кое е правилно и кое – не. Ако изразите грешна гледна точка, трябва да бъдете наказани. И тъй като все повече и повече области от живота се политизират, има все по-голям брой теми, където има правилен начин и грешен начин на мислене и все по-тесен прозорец на приемлив обществен дискурс по тези теми.

Линк: <https://youtu.be/RUanbn0-Ldw>

Д-р Борислав Цеков, доктор по конституционно право от Института за модерна политика, запозна аудиторията с „Неолибералният глобализъм и неговите алтернативи“, като представи и аргументира в детайли неолибералния глобализъм като една хибридна и комплексна политическа доктрина или глобална матрица, държаща се на три основни компонента: неолибералните икономически принципи, доктрината на еднopolюсният свят и силовото му налагане и политиката на идентичности (напр. джендър идеологията). Д-р Цеков ясно дефинира и разграничи класическия либерализъм от неолибералните идеи.

Линк: https://youtu.be/IJ_kHVYi6LE

В лекцията си „Наука или идеология“ лекторите от Пловдивския университет (Химически факултет) доц. д-р Николай Кочев и гл. ас. д-р Атанас Терзийски запознаха аудиторията с автентичния научен метод като основен гарант за научно доказуема истина. Те коментираха най-чести изкривявания и идеологизиране на науката, като посочиха примерите за теорията на еволюцията и тази за глобалното затопляне.

Линк: <https://youtu.be/RoJqEm9AZQw>

Следващият лектор – проф. д-р Валентин Кожухаров, и дописник на „Свобода за всеки“ говори за „Западните християнски църкви между Библията и политкоректността: великата подмяна“. В нея той цели да припомни редица обстоятелства от живота на някои църкви в западното християнство, които през последните години станаха факти и внасят безпокойство в останалите църкви по света, и особено в по-традиционните християнски изповедания, каквито например виждаме в България. Усилването на секуларизма, съляпата политкоректност, кризисът на либерализма, загубата на здравия разум и без-

условното подчиняване на местното законодателство с неговите ирационални, нелогични и дори античовешки закони и разпоредби доведоха до подмяната на истинския християнски дух в тези църкви с духа на новия тоталитарен натиск върху гражданите на немалко западни страни. Сериозна опасност в този процес се съзира в промяната на редица догмати, канонични църковни постановления, ръководствата за провеждане на църковните богослужения, молитвословите и въобще в църковния живот на отделните енории, която промяна всъщност представлява безпрецедентно отстъпление от християнската вяра и Евангелието. Особена тревога предизвиква решението на някои западни църковни събрания да „благославят“ съюзите между гейове и лесбийки, наричани „бракосъчетания“, като по този начин те утвърждават в църковното си учение греховни практики, които са антипод на християнските добродетели, към които ни призовава Евангелието. В доклада тези „църкви“ се призовават да се върнат към лоното на действителното християнство и неговите неотменни евангелски добродетели и ценности, а в този процес те могат да се поучат от други християнски църкви, като тези в България и в други не толкова богати и заслепени от охолство страни, които не робуват на политкоректността и все още пазят здравия християнски разум на вярата си.

Линк: <https://youtu.be/u4odqzJBnRg>

Доц. д-р Мила Кръстева от Филологическия факултет на Пловдивския университет ни запозна с архивни документи за Батак в своята лекция „Памет за Батак: документите срещу подмяната на историята“. От края на 80-те години на XX и до днес у нас избуява „научна“ продукция, пръсната по страниците на специализирани издания, сборници, монографии, е-източници. В нея осъзнато и целенасочено се подменя същинската история на Българското възрождане. Автори на публикациите са български изследователи – историци, социолози, хуманитаристи, които никога не са изучавали и изследвали самостоятелно периода, които никога не са гълтали

VII международна конференция на Съюза на германистите в България

„Времена на преход: преживявания – очаквания – наративи“ бе темата на Седмата международна конференция на Съюза на германистите в България (СГБ), която се проведе от 10 до 13 юни 2021 г. в Пловдив. Домакин на научния форум беше Секцията по немски език към катедра „Романистика и германистика“ във Филологическия факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, а основен спонсор на форума – Германската служба за академичен обмен (ДААД).

Конференцията предостави възможност за изява на университетски преподаватели германисти, докторанти и студенти от Благоевград, Варна, Велико Търново, Пловдив, Русе и София, както и на техни партньори от университетите в Гьотинген и Вюрцбург (Германия), Клагенфурт (Австрия), Варшава (Полша) и Марибор (Словения) в областите на лингвистиката, литературата, преводазнанието, методиката, дидактиката и културологията. В унисон с новите тенденции и възможности някои от докладите бяха представени в електронна среда. Основен акцент на докладите бяха промените, настъпили в езика, литературата, културата, образованието и главно в чуждоезиковото обучение вследствие на пандемията от COVID-19 и дигитализацията. Германистите се обединиха около мнението, че в бъдеще се очаква да се практикува смесена форма на обучение. Учебните занятия ще се провеждат присъствено и ще бъдат съпроводени с дигитални форми на обучение.

Доц. д-р Мария Ендрева (СУ) представи австрийската писателка Олга Флор, която прочете онлайн откъси от романа „MORITURI“ (2021) и се включи в последвалата дискусия.

На конференцията беше представен юбилейният сборник „Модерни наративи“, съдържащ научни изследвания в чест на 65-годишнината на проф. д-р Николина Бурнева и издаден през 2020 г. в том 39/3 на Филологическите проучвания на Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“.

По време на събитието участниците посетиха новооткритата в Пловдив Епископска базилика от IV век и се запознаха с някои от забележителностите на Стария град.

Обща снимка на участниците в конференцията

Свободно и критично...

➔ От стр. 14

праха на архивите от възрожденското време, които никога не са докосвали дори и един ръкопис от XVIII и XIX в. Тази е причината, поради която наблюденията им са непоследователни, а заявленията изводи са ненаучни и лишени от задълбочена аргументация.

Линк: <https://youtu.be/QhyFN-lpW-Q>

В последната лекция, която бе на тема „Ролята на държавните училища в индоктринирането на децата срещу християнството, свободата и сексуалния морал“, лекторът Алекс Нюман, разследващ журналист от САЩ, посочи политиката за централизиране и индоктриниране на образованието в глобален план, както и сексуализацията на децата като насилие над деца. Образователните тоталитарни идеи според г-н Нюман целят разрушаване на семейството, традиционните ценности и личната свобода.

Линк: <https://youtu.be/fXw9oSIVKU>

Дискусия за киберсигурността преди изборите и санкциите по закона „Магнитски“

„Лицата с наложени санкции по закона „Магнитски“ и компаниите им са разследвани от Интерпол и Европол, а активностите им са спрени напълно. В САЩ, ако те преследват ФБР или ЦРУ, не може да спечелиш.“ Това заяви американският политически експерт и консултант Дан Шомон по време на лекцията „Опазване на демокрацията и националната сигурност по време на избори“ в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“.

Заедно с госта от САЩ в дискусията, организирана от катедра „Политически науки и национална сигурност“ на ПУ, участва и експертът по национална и киберсигурност от Израел Орен Елимелех. Лекциите протеккоха при огромен интерес в присъствието на студенти, докторанти, представители на съда, прокуратурата, местната власт и адвокати.

Дискусията протече при огромен интерес

Дан Шомон сподели и за проведени срещи в България, в резултат на които се е оформила представата, че „санкциите по закона „Магнитски“ могат да бъдат шанс за изграждане на нулева търпимост към корупцията“. Това ще подпомогне предстоящите избори, каза той. Според експерта законът „Магнитски“ гарантира правото на хората на достоен живот.

Относно въпроси за електронния вот в България експертът по киберсигурност Орен Елимелех предупреди, че всяка технология може да бъде манипулирана. Затова трябва да има стриктен контрол, а правилният подход е „вярвам, но ще проверя“. Според Дан Шомон пък електронното гласуване е по-трудно манипулируемо от хартиения вот.

„Изборите са един процес, за който трябва да се положи максимална грижа. Чрез използването на медиите за разпространяване на фалшиви новини се влияе целенасочено. Особено ако не знаете за кого да гласувате“, алармира лекторът от Израел. Той обърна внимание върху факта, че колкото повече се инвестира в образование по киберсигурност, толкова по-голяма е гаранцията за нормално бъдеще. „Хакването на данни е заплаха за всяка сфера – военно-отбранителна, индустриална. В Израел от 5 години киберсигурността е най-важният от всички аспекти на националната сигурност. Става въпрос за защита на свободата и на живота ни. Надявам се с тази среща да мога да ви мотивирам в обучението ви“, каза Орен Елимелех.

„Мисия на Пловдивския университет е да създава свободно мислещи и критически настроени млади хора. Присъствието на двамата лектори от световна величина е оценка за работата на колегите и сериозен ангажимент за бъдещо сътрудничество“, заяви заместник-ректорът доц. д-р Надя Чернева.

Проучване за влиянието на факторите наследственост и среда върху мъжкото репродуктивно здраве

Новата научна монография *Комплексен поглед към връзката наследственост – среда – мъжко репродуктивно здраве* (авторски колектив: Евгения Н. Иванова, Спас Д. Джоглов, Весела И. Митковска и Дойчин Т. Бояджиев) разкрива детайли от сложната връзка между наследственост, среда и мъжко репродуктивно здраве. Книгата е резултат от дългогодишно интердисциплинарно проучване, включващо резултати от докторска дисертация и осъществяването на научен проект за млади учени и докторанти, финансиран от Фонда за научни изследвания към Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ чрез договор МУ 19 БФ 005. Монографията е дело на авторски екип от Биологическия факултет (катедри „Биология на развитието“ и „Зоология“) и Факултета по математика и информатика на Пловдивския университет.

За читателите на вестник „Пловдивски университет“ авторите правят кратко въведение по сериозен и значим за обществото проблем, акцентирайки върху конкретни резултати и анализи, представителни за репродуктивното здраве на българина.

Човешкото безплодие е сред основните проблеми на общественото здраве. Дефинира се като неспособност за зачеване след година на сексуален контакт без използване на контрацептиви и засяга между 10 и 15% от двойките в репродуктивна възраст. Мъжкото безплодие засяга приблизително половината от тези случаи. В основата на този глобален проблем е влошеното качество на спермалните показатели. В този аспект се проучва значението на различни биологични и екологични фактори и се търсят начини за разшифроване на механизмите, свързващи ги с репродуктивното здраве. Генетични причини, проблеми в урогениталната и репродуктивната система, фактори, нарушаващи хода на гаметогенезата и функционалните особености на гаметите, аномалиите в процеса на оплождането и ембрионалното развитие се изследват, анализират и обсъждат в контекста на мъжкото безплодие. Много проучвания сочат, че върху мъжката плодовитост негативно влияние оказват и редица фактори на околната среда, особености в начина на живот и наличието на вредни навици. Отчита се и възможността за наличие на натрупващ се ефект между разнообразните вредни фактори, които имат връзка с мъжкото безплодие.

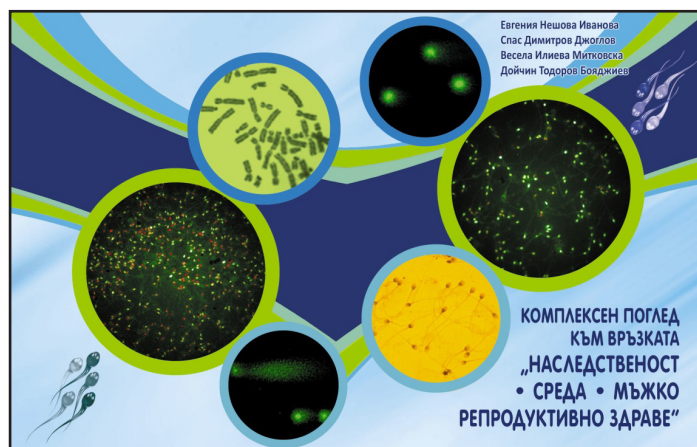
Факторите на околната среда и начинът на живот повлияват не само качеството на спермалните показатели, но са и причина за възникване на нови мутации и нарушения в структурата на ДНК в сперматозоидите. За проучването на тези генетични ефекти се налага използването и на разнообразни цитогенетични и молекулярногенетични подходи. Днес е известно, че нито един от прилаганите самостоятелно методи за анализ не е достатъчно чувствителен, за да определи точно качеството на мъжкия репродуктивен потенциал, и затова много изследователи се насочват към прилагането на комплексни подходи, осигуряващи по-голяма точност и по-висока обективност в оценката на мъжкото репродуктивно здраве.

В България проучванията в тази област са непълни. За да се изясни по-детайлно ролята на различните фактори на средата (включително начина на живот) и възможните взаимодействия между тях и генетичните компоненти, са необходими целенасочени и комплексни усилия от страна на много изследователи.

Библиография: Иванова Е. Н., Джоглов С. Д., Митковска В. И., Бояджиев Д. Т. 2021. Комплексен поглед към връзката „наследственост – среда – мъжко репродуктивно здраве“. Издателство „Ракурс“, Пловдив. ISBN 978-619-7599-02-2, 193 стр.

На базата на научните си заключения те следва да информират населението относно негативното въздействие върху човешката плодовитост на вредни фактори и навици, като употребата на цигари, алкохол, наркотици, андрогенни анаболни стероиди, различни лекарства, наличие на професионални вредности, негативни социално-психо-поведенчески фактори и др. Проучванията от такъв характер биха подпомогнали разработването на стратегии за подобряване на репродуктивното здраве на населението.

В монографията, посветена на проблема за мъжкото репродуктивно здраве в България, са представени данни, анализи и обобщения от проучване на възможните асоциации между генетични фактори, фактори на средата и начина на живот и основни качествени спермални показатели. Представените резултати и анализът им са базирани на изследване и характеризация на над 1500 мъже, основно с репродуктивни проблеми, комбинирана със събрани данни относно факторите на средата и начина им на живот (употреба на алкохол, цигари, наркотици, анаболни стероиди, медикаменти,

наличие на професионални вредности и стрес), които биха могли да повлияят на мъжкото репродуктивно здраве; 2) качеството на основните спермални показатели – обем на еякулата (спермата), концентрация на сперматозоидите, подвижност на сперматозоидите и сперматозоидна морфология (включително съпътстваща информация за вискозитет и pH на еякулата, сперматозоидна аглутинация и левкоцитна концентрация); 3) цитогенетични показатели в случаи на налични показатели за възможни хромозомни и геномни мутации; 4) възможната изява на микроделеции в определени райони на Y хромозомата; 5) възможни ДНК увреждания в ядрата на сперматозоидите; 6) ДНК интегритета в сперматозоидните ядра и 7) връзките между генетичната и средовата компонента при мъже с репродуктивни проблеми.

Направените заключения и изводи са отчетливи и интересни от научна гледна точка и тревожни по отношение на установените тенденции. Важно би било те да достигнат до по-голям кръг от читатели и да бъдат детайлно осмислени. Важно би било и да бъдат разгледани от научната общност, интересуваща се от този значим проблем, рефлектиращ в крайна сметка върху демографските показатели за страната ни.

На базата на получените резултати, обсъждането им, направените анализи и обобщенията заключенията сочат следното:

- Анализът на качествените спермални показатели сочи, че над 50% от изследваните мъже са с някаква степен на репродуктивни проблеми, като в немалка част от тях причината е комплексна и засяга качеството на повече от един от спермалните показатели. Установено е, че при 6,7% от анализирания мъже няма производство на сперматозоиди (азооспермия), а при 7,4% от тях са налице значителни нарушения на трите спермални променливи – концентрация, подвижност и морфология на сперматозоидите;

- Фактори на средата и начина на живот, като професия, вредности, тютюнопушене, употреба на алкохол, наркотици, анаболни стероиди, медикаменти, налични заболявания и стрес, са потенциално рискови за мъжкото репродуктивно здраве в България: тютюнопушенето, употребата на алкохол и работата (или животът) в условия на стрес повлияват негативно обема на еякулата; тютюнопушенето, употребата на лекарства и състоянията на стрес водят до намаляване на сперматозоидната концентрация; употребата на медикаменти води до понижаване на подвижността на спермато-

Учени от БАН и филолози от Филиала в Смолян изследват местните диалекти и кулинария

Учени от Института за български език (ИБЕ) при БАН проведоха 3-дневно работно посещение във Филиала на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ в Смолян. То включваше работа на терен по събиране на диалектен материал за допълване на интерактивната кулинарна карта на българската езикова територия.

Проф. д-р Ана Кочева, ръководител на Секцията по диалектология и лингвистична география към ИБЕ при БАН, и колегата ѝ проф. д-р Славка Керемидчиева, изследвала родопската граматика в книгата си „Говорът на ропката“, получиха пълно съдействие и подкрепа от ръководството на филиала и лично от научния му секретар проф. д.ф.н. Елена Николова. В рамките на 3 дни изследователките посетиха Смолян, Златоград, Момчиловци, Смилян и Старцево за събиране на автентичен езиков материал. Чрез проведените беседи с представители на местното население за техния говор по теми, свързани с особеностите на кухнята и на храната в съответния район, ще се описват диалектните и кулинарните различия.

На среща между гостите от БАН и ръководството на Филиала на Пловдивския университет в Смолян бяха обсъдени и възможности за разработване на съвместни научни проекти. Те ще бъдат в рамките на сключения преди 10 години договор за сътрудничество между двете институции.

Две знакови годишнини ще отбележи през предстоящата учебна 2021/2022 г. Филиалът на ПУ в Смолян. Академичното звено ще посрещне своя 60-и випуск. Първите студенти са били приети в тогавашния Учителски институт „Дичо Петров“ през далечната 1962 г. Догодина се навършват и 25 години от преобразуването му в структура на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, което става на 27 януари 1997 г.

Филиалът в Смолян е акредитирано висше училище, като всички специалности, които се изучават в него, имат програмна акредитация в съответните професионални направления. За улеснение на студентите е въведена и гъвкава организация на учебните занятия, което им позволява да работят и учат едно-

От ляво надясно: проф. Славка Керемидчиева, проф. Елена Николова и проф. Ана Кочева

временно. Филиалът предоставя възможности за получаване на стипендии, за осъществяване на студентски обмен по програмата „Еразъм+“, за участие в студентските сесии за научно и художествено творчество, както и в изследователските екипи на преподавателите по различни научни проекти.

От миналата година във Филиала на ПУ в Смолян е въведен онлайн прием на документи за улеснение на кандидат-студентите. Както на официалния сайт, така и на фейсбук страницата на академичното звено са представени 8-те специалности за обучение в ОКС „бакалавър“.

Единствено във Филиала на ПУ в Смолян от всички висши училища в страната се предлага специалността „Биология с

екотуризм“. Останалите са: „Български език и история“, „Български език и английски език“, „История и география“, „Информационни технологии, математика и образователен мениджмънт“, „Математика, информатика и информационни технологии“, „Начална училищна педагогика с английски език“ и „Маркетинг“.

Кандидат-студентите могат да участват в класирането с оценка от матурата или от конкурсен изпит, като за балообразуването се взема по-високата оценка. „През тези 60 години хиляди студенти са преминали през филиала в Смолян. Работодателите дават висока оценка, а повечето от учителите в областта са завършили при нас. Високите резултати, които учениците показват, са атестат за преподавателите, от които са получили много добра теоретична и практическа подготовка“, коментира предстоящата годишнина проф. д.ф.н. Елена Николова.

„Филиалът на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ в Смолян е престижна образователна и научна институция, будно академично средище за знания и наука, което обичаме и с което се гордеем. Филиалът е наш дългогодишен партньор, с който успешно си сътрудним. Пожелавам успешна кандидат-студентска кампания, защото, за да го има Смолян, ни трябва млади, образовани и успешни личности“, подчерта и кметът на областния град Николай Мелемов.

Проучване за влиянието на факторите наследственост и среда...

➔ От стр. 16

зоидите, а анализирани вредности (високи температури, лъчева терапия) и употребата на алкохол – до повишаването ѝ;

- Констатирано е, че геномни и структурни хромозомни мутации имат пряко отношение към мъжкото безплодие, а фактори на средата и начина на живот като тютюнопушене и употреба на алкохол са сред по-честите, свързани със заключението азооспермия (липса на сперматозоиди);

- Анализът на Y хромозомата показва наличие на микроделеции (загуби на генетичен материал) и в двете ѝ рамена. Налице е зависимост на тези аномалии с тютюнопушенето и с обема на еякулата;

- Установени са нарушения в структурата на ДНК молекулите в сперматозоидните ядра, като общо 32,2% от изследваните с тази цел мъже имат ДНК увреждания в над 30% от сперматозоидите си;

- Налице е отчетлива връзка между изследваните качествени спермални показатели и нивата на сперматозоиди с ДНК увреждания в ядрата. Установено е, че с увеличаване на частта на сперматозоидите с ДНК фрагментации в ядрата сперматозоидната концентрация и подвижност, както и броят клетки с нормална морфология намаляват, а също и че с увеличаване на концентрацията на левкоцитите нараства и рискът от увеличаване на сперматозоидите с ДНК фрагментации в ядрата.

- Констатираните в проведеното проучване зависимости биха могли успешно да се използват при анализ, прогноза и превенция на мъжкия фертилитет, както и за изготвяне на стратегия за подобряване на качеството на мъжкото репродуктивно здраве в България.

Авторите се надяват представените в монографията литературни данни, резултати, анализи и обсъждания да са интересно четиво за всички, които комплексно се интересуват от биологията на човека и от здравеопазване в контекста на връзката „наследственост – среда – мъжко репродуктивно здраве“.

За всички интересувани се от проучването, книгата може да бъде намерена в Университетската библиотека – на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ (включително налична в електронния ѝ каталог), в Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“ и в Народната библиотека „Иван Вазов“ – Пловдив, в библиотеките на БАН, Софийския университет и медицинските университети в страната, както и в други библиотеки на обществени и научни организации.

Авторите на научната монография изразяват дълбоката си признателност към техния уважаван колега и съавтор – математика доц. д-р Дойчин Тодоров Бояджиев, провел задълбочения статистически анализ на събраната огромна база от данни. През м. юли се навършва една година от неочакваната му кончина – нека е светла паметта за него!

Едно възшебно докосване до Живописна България

Д-р Ася АСЕНОВА
Университет Ка'Фоскари във Венеция

Живописна България. Български литературни маршрути е една респектираща с научния и приложния си потенциал инициатива на проф. д.ф.н. Любка Липчева и проф. д-р Благовест Златанов, благодарение на които проектът бе подкрепен от вице-президента на Република България – г-жа Илияна Йотова, Министерството на образованието и науката и от ръководството на ПУ „Паисий Хилендарски“.

Академичната програма *Живописна България* е многолико, богато на информация и уникален изследователски почерк безкрайно пътуване в различни кътчета на България и нейната литературна история, един проект с начало, но за разлика от други проекти – без край, обединяващ екипи от студенти и преподаватели от различни университети и лекторати по света. Програмата дава хоризонт на научните интереси и търсения, проучванията и преводите на българската литература, ентузиазма и мечтите, свързани с България и българското, на редица чуждестранни студенти, изучаващи български език, една част от които не са имали все още дори възможността да посетят България. Именно тази емоция и атмосфера изпълваше провела се на 4 юни дългоочаквана конференция, на която всеки научен екип сподели една беседа от своя маршрут. Впечатляващо бе разнообразието от теми и гледни точки, нивото на владеене на българския език, дълбочината на изследванията, усърдната работа и хъс на студентите, представили част от разработките, преводите и презентациите си.

Студентите изучават български език в своята страна в различни условия, с различна програма и продължителност, но този факт нито пролича, нито беше важен за някого. И все пак е важно да се отбележи, че една немалка част имат или са имали български език в програмите си като едногодишен свободноизбираем курс и са прегърнали идеята и каузата на тази инициатива, която им позволява да се запознаят, да си сътрудничат и обменят опит и в бъдеще.

Международната конференция „Домове на българската литература: топоси, автори, текстове“ събра над 30 участници, които са част от втория етап на академичната програма „Живописна България. Български литературни маршрути“. Откриването бе съпътствано от приветствените речи на председателя на Съвета за чуждестранна българистика към БАН чл.-кор. проф. д.и.н. Александър Костов и заместник-ректора на ПУ „Паисий Хилендарски“ доц. д-р Надя Чернева. Конференцията протече в три заседания, всяко от които завършваше с дискусия.

Научният форум поднесе разнообразна палитра от теми, насочени към литературната история и география на България. Първото заседание включваше екипите от университетите в Атина, София, Виена и Санкт Петербург. С научен ръководител Генчо Банев, Катерини Марангудаки, Николета Хонду и Йоанна Пападопулу от Националния и Каподистрийския университет в Атина представиха своите *Литературни топоси и пътеки в Южна България* („Веда Словена“, „Изворът на Белоногата“, „Рилската пустиня“, „Цената на златото“). Д-р Сирма Данова, д-р Надежда Стоянова и Ванина Маноилова от СУ „Св. Климент Охридски“ ни потопиха в света на *Пенчо Славейков. Островът като отсъстваща държава*.

Международната конференция Домове на българската литература: топоси, автори, текстове се проведе на 4 юни 2021 г. в електронна среда. Тази конференция е част от дейностите, предвидени от Академичната програма Живописна България. Български литературни маршрути.

А екипът на Виенския и Залцбургския университет в лицето на проф. д.ф.н. Любка Липчева, Марта Мур, Жасмин Дегенхарт, Натали Занднер ни пренесе в *Русчук – пределните пространства на езика*, за да завършим първата секция с „Образът на самодивата в българската авторска приказка“, представен от проф. д.ф.н. Елена Иванова и Александра Еремченко от Университета в Санкт Петербург.

В рамките на второто заседание бяха научните групи на Варшавския, Санктпетербургския и Люблянския университет. Работният екип на Университета във Варшава в лицето на Анджелика Кошиерадзка, Йорданка Илиева-Цъган, Софя Кренц ни даде възможност да посетим *Кюстендил: пространството на живописно-поетическите стимули от модернизма към съвременността*, а д-р Силвия Шедлеца и Елиза Маркевич – Пиринска Македония, разгръщайки богатството и духовната ѝ култура. *Пленява въображението ми, гъделичка любопитството ми ...* пък бе темата на презентацията на ст. пр-л Анастасия Мосинец, Дария Кобзева и Светлана Апарина от Университета в Санкт Петербург, на която се насладихме и преоткрихме *Вазовата Живописна България*. С научен ръководител проф. д-р Людмил Димитров, Андраж Стевановски и Мая Ковач от Люблянския университет се отправихме към Мелник и поетическия свят на Румен Леонидов.

В третото заседание своята перспектива и работа представиха Университетът Ка'Фоскари във Венеция, Пловдивският, Хайделбергският и Страсбургският университет. Проф. Илияна Кръпова, д-р Ася Асенова, Николета Кадето и Лука Молинари ни върнаха към буквите и културния диалог между Пловдив, Матера и Венеция, представяйки делото и ролята на Яков Крайков и Италия през погледа на Иван Вазов. С доц. д-р Елена Гетова и Пламен Хаджиев от ПУ „Паисий Хилендарски“ пък се озовахме в Карлово, за да се запознаем с възрожденското дарителство и културно строителство в свободна България. *Етнография на всекидневието* бе темата на Хайделбергския университет, представена от проф. д-р Благовест Златанов и Елена Ницше. Като естествен финал доц. д-р Миряна Янакиева, Мари Капен и Симона Таушанова от Страсбургския университет споделиха впечатленията си от работата по преводите на литературни текстове.

Макар и проведена дистанционно, конференцията позволи на всеки участник да се докосне, потопи и усети многоликата и живописна България през погледа на всяка научна група и завърши с работна среща на ръководителите на групите, на която се обсъдиха следващите дейности по академичната програма и тяхната организация и осъществяване. Първите стъпки на едно възможно безкрайно пътуване из *Живописна България* са вече факт – <https://blr.uni-plovdiv.bg/>. То тепърва прохожда, но съдържа в себе си огромния потенциал за непрекъснато обогатяване и обновяване. Благодарим на инициативния екип за възможността да бъдем част от това незабравимо пътуване!

Лука Молинари, д-р Ася Асенова и Николета Кадето от Университета Ка'Фоскари във Венеция

Концерт с джаз, поп и автентичен фолклор на студенти от Педагогическия факултет

На 22 юни 2021 г. в зала „Тракарт“ се състоя концерт на студенти от специалностите „Музика“, „Джаз и поп изпълнителско изкуство“ и „Педагогика на обучението по музика“ към Педагогическия факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“.

След дългата пауза, наложена от пандемичната обстановка, и краткото време за репетиции студентите се представиха пред публиката с популярна и фолклорна музика. Програмата включваше вокални изпълнения на възпитаници от класовете на гл. ас. д-р Майя Бошева по джаз и поп пеене и на Станка Даутовска по народно пеене, както и на студенти инструменталисти, обучаващи се под ръководството на преподавателите доц. д-р Веселин Койчев (китара), Георги Найденов (гъдулка) и Владимир Величков (кавал).

Изпълнители, преподаватели и публика си пожелаха да се възстанови традицията за по-чести художественотворчески изяви и събития.

На Деветия национален фолклорен конкурс „Забляло ми агънце“, който се проведе малко по-рано – от 18 до 20 юни 2021 година, в местността около Петропавловския манастир над Велико Търново, двама възпитаници на Владимир Величков от Пловдивския университет се представиха отлично. В раздел „Народни инструменти“, категория „Индивидуални изпълнители“ (над 20 години),

Моменти от концерта на младите изпълнители

Борислав Алексиев се класира на първо място, а Дани Дамянов – на второ. Двамата спечелиха и първа награда за дуо кавали в раздел „Народни инструменти“, категория „Камерни състави и групи“. Да поздравим младите изпълнители и техния ръководител, който наскоро защити докторат в Пловдивския университет. А на всички преподаватели и студенти пожелаваме много нови успехи и творчески изяви!

„Пловдивски университет“

II НАГРАДА Стихотворения от Кремена Герджикова ЗА ПОЕЗИЯ

Венчално

Гола пролет с венец от върба
стъпва леко на пръсти в градините
и подръпва ухания плац
по корони на плодни дървета.

Неин любим е внезапният дъжд,
сътворен от настръхнали облаци.
Във дантели от сребърни капки
се венчават и с обич разлистват
цветове на свенливите рози,
синева в закъснелите люляци.

JO REGGELT

Черните дантели на нощта,
заплетени в ръцете на моряци,
са барокови копнежи по жена
и болезненото чувство за безсмъртие,
с което се облича всяка вечер,
за да разходи голотата на греха
под куполите златни на двореца.
А дъждовете на очите са реки,
в които плуват сенките на птици
и спомени от нежно прелъстяване.
„Jo reggelt“ и Будапеща се събужда
от мокрия сън на дълбокия Дунав.

Реката на живота

Сбогувах се със гларуси – авантюристи,
които търсят нови брегове.
За кнехта вързах ветровете
от вчерашния бурен ден.
Изпратих и последния си кораб
да отплава по залез без мен,
за да останем заедно на този пристан,
докато реката на живота изтече.

***

Повдигам котвата,
която изковах сама
от своите лунни безсъния
и дългото сбогуване със сухата,
за да отплавам далече –
на границата между два живота,
където любовта е висока и дълбока,
а децата се раждат делфини.

Кремена Герджикова – магистърска програма „Английски език и методика за предучилищен и начален училищен етап“, е отличена с II награда в литературния конкурс на в-к „Пловдивски университет“.

Здравейте, г-жо Математика!

Всичко, което ще прочетете по-долу, е резултат от 50-годишната любов между автора и уважаемата госпожа.

Както е известно, читателю, любов насила не става.

Не трябва и не бива да очакваме всеки ученик или студент да обича математиката и ако това все пак се налага, то ще бъде любов по сметка.

И все пак ние, преподавателите, трябва да се постареем младите хора да добият някаква обща математическа култура. Такава култура е необходима, защото средата, в която живеем, го изисква и ще го изисква още повече.

За да постигнем тази цел, ние избираме т.нар. *мека* форма на преподаване, или по-точно – разказа. Ясно е, че разказът не е академична форма на обучение, особено по математика, и точно заради това е добре да заложим на него. Той със сигурност ще ни сближи с читателя или слушателя. Също така би било освежаващо, ако в математическия разказ вмъкваме някоя и друга подходяща закачка.

Музикалните ноти, думичките и математическите символи са на разположение на всеки от нас. Известно е, че хубавата и разбираема музика е резултат от добрата подредба на нотите. По същия начин стоят нещата с думите и математическите символи и ние трябва да се стремим младежите да усетят доброто „звучене“ и да бъде схваната общата картина. След това всеки може да избере своята конкретна посока и да върви нагоре.

Защо трябва да използваме бомба, за да убием муха?

Това може да стане и с един сгънат вестник.

И все пак, за да накарате читателя (слушателя) да поиска да добие съответната математическа култура, пък и нагоре, ще трябва да го мотивирате.

Има няколко начина за това:

- Направете си учебник или лекционен курс, построен по схемата „Защо се прави еди-какво си“, а не „Да направим еди-какво си“.
- Убедете по някакъв начин читателя (слушателя), че сложните неща са съставени от краен брой прости неща, което ще рече „търсете простото“ (Бръснарът на Окам).
- Чрез по-лесните, но добре подредени примери във вашия лекционен курс, които могат да бъдат елементи на един или друг по-сложен пример, провокирайте и формулирайте качеството изобретателност. След това по естествен начин това качество се усъвършенства чрез по-богатите и сложни примери.

Логично е читателите да попитат дали моделът, който ви предлагаме, дава резултати.

Ето отговора: Как ще се обясни това, че през една учебна година при автора идват съвсем доброволно на консултации толкова студенти и ученици, колкото е един средно голям факултет.

В края на краищата Математиката е една доста възискателна и красива дама и тя не търпи бруталния подход. Трябва да се подхожда нежно, последователно и търпеливо.

Моделът

Математическите и художествените текстове могат да описват събития от миналото, настоящето и бъдещето, но те не могат да представят абсолютната истина, защото са човешко дело.

Текстовете са просто модели и ние трябва да ви предлагаме

Ако не можеш да го обясниш простичко, значи не го разбираш добре!

Алберт Айнщайн

такава. Единственият начин за установяване на тяхната близост до реалния свят е чрез натрупания опит. Дори Библията, читателю, е само модел, вдъхновен от бога, но написан от хората. Така изобщо стоят нещата с математиката, литературата, правните науки и др.

За по-голяма яснота и краткост да означим обективно съществуващия **реален свят с R**, а **моделния свят**, съществуващ в нашето съзнание, с **M**.

Въпросът е какво можем да кажем за разликата между **R-света** и **M-света**?

Необходимостта от различаване на двата свята се усеща, обаче в различна степен в отделните науки. Засега е достатъчно да ви предложим следния цитат:

Нашето познаване на реалния свят започва с опита и завършва с опита.

Айнщайн

Думата „математически“ означава, че си служим със средствата на математиката за построяването, анализа и оценката на модела. Образно казано, математическият модел представлява една „математическа“ картина на някое явление. Структурата на тази картина би

Илия Викентиев Макрелов е възпитаник на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ – дипломира се по специалността „Математика“ през 1971 г., защитава докторат през 1986 г.

Преподавал е във Факултета по математика и информатика и Физико-технологичния факултет към Пловдивския университет в продължение на 43 години.

Член на American Mathematical Society (AMS), референт на „Mathematical Reviews“, включен е в каталога „Who's who in the World“ – 1998, 1999 г.

трябвало да съответства на някаква част от **R-света**.

И накрая, уважаеми читателю, абсолютната истина е опасно нещо, защото, ако овладяването на тоталната енергия е част от абсолютната истина, то ние, хората, на този етап от развитието със сигурност ще се самоунищожим.

ВИСШИЯТ РАЗУМ продължава да ни предпазва.

Ние сме в МОДЕЛА.

За тези, на които се налага да изучават по-сериозно математиката, ще кажем следното:

Ако проявите желание, воля и малко чувство, ще разберете, че математиката е едно много приятно и полезно занимание. Тя е като чисто планинско поточе, което вие трябва да извървите, стъпвайки в него, но на бос крак. От време навреме ще срещате по-остри камъчета, вероятно ще ви заболи, но не обръщайте внимание. Продължавайте до вливането му в голямата река. Там е дълбоко и има водовъртежи, но вие със сигурност няма да се удавите, защото ще знаете какво да правите.

И накрая, уважаеми читатели, ще ви кажем, че авторът, на базата на своя опит е издал няколко произведения, засягащи основни математически теми. Който се интересува, ще ги намери (например store.bg).

МЕТАФОРИЧНО КАЗАНО, всяка от тези книги ще даде на всеки от вас въдица с комплект кукички и малко езерце с рибки, но някои от рибките ще си уловите сами.

Препоръка. За да имате някакъв успех, използвайте три неща:

- глава (или онова, с което мислите);
- ръка (или онова, с което пишете);
- устройство, което пише.

Пример: Известно е, че най-късото разстояние между два обекта е правата линия. Представете си сега, че между двата обекта има препятствие. Какво трябва да направите, за да стигнете от единия до другия край?

Отговор: Започвате да мислите...

Илия Викентиев Макрелов